

Univerza v Ljubljani
Filozofska fakulteta
Oddelek za slovenistiko

Melita Jelen

PRIPOVEDOVANJE UMETNOSTNEGA IN
NEUMETNOSTNEGA BESEDILA PRI PET- IN
ŠESTLETNIKI

DIPLOMSKO DELO

Mentorica: prof. dr. Simona Kranjc

Ljubljana, september 2016

ZAHVALA

Svojim najdražjim za podporo, spodbudo in pomoč.

Vrtcu, kjer sem lahko izvedla snemanje. Prijetni so bili.

Mentorici prof. dr. Simoni Kranjc za idejo in svetovanje ter pomoč, Špeli Mlinar za jezikovni pregled in Esteri Deželak za angleški prevod.

POVZETEK

Diplomsko delo Pripovedovanje umetnostnega in neumetnostnega besedila pri pet- in šestletnikih sem razdelila na teoretični in empirični del.

V teoretičnem delu sem najprej opisala, kaj je značilno za umetnostno in neumetnostno delo ter razlike med njima. Omenila sem tudi teorije razvoja govora. Najbolj sem izpostavila značilnosti govora predšolskih otrok, še posebej med tretjim in sedmim letom starosti. Omenila sem kohezijo in koherenco ter kazalnike za ocenjevanje govora. Opisala sem tudi teorije o razlikah med govorom deklic in govorom dečkov in jezikovno vzgojo v vrtcu.

Obiskala sem enega od slovenskih vrtcev in posnela pet- in šestletnike. Na podlagi prebranega besedila in slikanic so mi obnovili umetnostno in neumetnostno besedilo. Ugotavljala sem, kako koherentna in kohezivna so bila njihova besedila in pripovedovanje ocenjevala tudi na podlagi kazalnikov za ocenjevanje besedila.

Cilj diplomskega dela je bil ugotoviti, ali obstajajo razlike v pripovedovanju umetnostnega in neumetnostnega besedilo in katero lažje obnovijo.

Ključne besede: umetnostno in neumetnostno besedilo, teorije razvoja govora, jezikovna vzgoja, kohezija, koherenca, kazalniki

SUMMARY

The diploma paper titled “Storytelling of fiction and nonfiction by five- and six-year-olds” is divided into a theoretical and an empirical part. In the theoretical part, I define fiction and nonfiction and describe the differences between them. I also mention different theories of language acquisition. I mostly point out the speech characteristics of preschool children, especially between the ages three and seven. I mention cohesion and coherence, as well as indicators of evaluating speech. I also describe various theories about the differences between girls and boys in terms of speech and touch on language education in kindergarten.

For the empirical part I visited a Slovenian kindergarten and recorded groups of five- and six-year-olds. Having read texts and looked over picture books, they retold fiction and non-fiction pieces. I examine how well they retold the story on the basis of cohesion and coherence and The aim of the diploma paper is to determine how they retell fiction and nonfiction pieces, which are various indicators of text evaluation.

The aim of the diploma paper is to determine how they retell fiction and nonfiction pieces, which are easier for them to retell, and which category do they identify with more easily.

Key words: fiction, nonfiction, language acquisition theories, language education, cohesion, coherence, indicators

KAZALO

1	Uvod.....	1
2	Umetnostna in neumetnostna besedila	2
2.1	Umetnostna besedila.....	2
2.2	Neumetnostna besedila	3
3	Teorije razvoja govora	4
3.1	Behavioristična teorija.....	4
3.2	Nativistična teorija.....	4
3.3	Kognitivna teorija	5
3.3.1	<i>Notranji in socialni govor po Vigotskem</i>	5
3.4	Pripovedovanje zgodbe kot mogoč pristop za ugotavljanje otrokovega govornega razvoja	6
3.4.1	<i>Razvoj pripovedovanja zgodbe</i>	6
3.4.2	<i>Dejavniki, ki sodoločajo razvojno raven pripovedovane zgodbe</i>	6
3.4.3	<i>Koherentnost in kohezivnost</i>	6
3.4.3.1	<i>Koherentnost zgodbe: kriteriji za umestitev zgodbe na to raven so naslednji:</i>	7
3.4.3.2	<i>Kohezivnost zgodbe</i>	7
3.4.4	<i>Predšolska bralna značka</i>	8
4	Značilnosti govornega razvoja pri starejšem predšolskem otroku	9
4.1	Pripovedovalne zmožnosti otrok od tretjega do sedmega leta starosti.....	9
5	Ocenjevanje otrokove zmožnosti pripovedovanja	11
5.1	Različni pristopi za ugotavljanje razvojne ravni govora	11
5.1.1	<i>Pripovedovanje ob slikanici</i>	11
5.1.2	<i>Pripovedovanje zgodbe</i>	11
5.2	Kazalniki za ocenjevanje zgodbe za otroka po Marjanovič Umek L., Fekonja Peklaj U., Sočan G. in Komidar L., 2011.....	12
6	Dejavniki, ki vplivajo na razvoj govora	14
6.1	Govor dečkov in deklic.....	14

6. 2 Vrtec in vrstniška skupina	15
6. 2. 1 Jezikovna vzgoja v vrtcu	15
6. 2. 2 Književna vzgoja v vrtcu	15
7 Empirični del	17
7.1 Namen raziskave.....	17
7.2 Cilji raziskave	17
7.3 Raziskovalne hipoteze	17
7.4 Zbiranje podatkov	17
7.5 Raziskovalna metoda in obdelava podatkov	18
8 Rezultati in analiza	20
8.1 Koherenca: Rezultati primerjave med umetnostnim in neumetnostnim besedilom	20
8. 1. 2 Zgodba s strukturo in preprostimi opisi ilustracij	21
8. 1. 3 Zgodba s strukturo, ki vsebuje časovno nizanje dogodkov	21
8. 1. 4 Zgodba s strukturo, ki vsebuje misli, čustva junakov in odnose med njimi	22
8. 1. 5 Zgodba s strukturo, ki vsebuje opise vzročno-posledičnih odnosov	22
8.2 Kohezija.....	23
8. 2. 1 Linearna razporeditev s tematskimi preskoki	23
8. 2. 2 Linearna razporeditev brez tematskih preskokov	23
8. 2. 3 Dobesedno ponavljanje	24
8. 2. 4 Ponavljanje z zaimki, podpomenkami in nadpomenkami	25
8.3 Kdaj so otroci začeli obiskovati vrtec?	25
8.4 Kazalniki za ocenjevanje zgodbe otroka	25
8.4.1 Število besed.....	26
8.4.2 Število dogodkov	27
8.4.3 Povprečna dolžina vseh povedi	28
8.4.4 Število podredno zloženih povedi	29
8.4.5 Število priredno zloženih povedi	30

<u>8.5 Raba prislova potem in izmišljene informacije v besedilu.....</u>	<u>31</u>
<u>8.5.1 Raba prislova potem</u>	<u>31</u>
<u>8.5.2 Izmišljene informacije v besedilu.....</u>	<u>32</u>
<u>8.6 Razlike v govoru dečkov in deklic</u>	<u>32</u>
<u>8. 6. 1 Število besed pri deklicah in dečkih v umetnostnem besedilu.....</u>	<u>34</u>
<u>8. 6. 2 Število podrednih povedi pri deklicah in dečkih</u>	<u>34</u>
<u>9 Sklep.....</u>	<u>35</u>
<u>10 Viri in literatura.....</u>	<u>37</u>

KAZALO SLIK

<u>SLIKA 1: ZGODBA BREZ STRUKTURE</u>	20
<u>SLIKA 2: ZGODBA S STRUKTURO IN PREPOSTIMI OPISI ILUSTRACIJ</u>	21
<u>SLIKA 3: ZGODBA S STRUKTURO, KI VSEBUJE ČASOVNO NIZANJE DOGODKOV</u>	21
<u>SLIKA 4: ZGODBA S STRUKTURO, KI VSEBUJE MISLI, ČUSTVA JUNAKOV IN ODNOSE MED NJIMI</u>	22
<u>SLIKA 5: ZGODBA S STRUKTURO, KI VSEBUJE OPISE VZROČNO-POSLEDIČNIH ODNOSOV</u>	23
<u>SLIKA 6: LINEARNA RAZPOREDITEV S TEMATSKIMI PRESKOKI</u>	23
<u>SLIKA 7: LINEARNA RAZPOREDITEV BREZ TEMATSKIH PRESKOKOV</u>	24
<u>SLIKA 8: DOBESEDNO PONAVLJANJE</u>	24
<u>SLIKA 9: PONAVLJANJE Z ZAIMKI, PODPOMENKAMI IN NADPOMENKAMI</u>	25
<u>SLIKA 10: ŠTEVILO BESED V ZGODBI UMETNOSTNEGA BESEDILA</u>	26
<u>SLIKA 11: ŠTEVILO BESED V ZGODBI NEUMETNOSTNEGA BESEDILA</u>	26
<u>SLIKA 12: ŠTEVILO DOGODKOV V ZGODBI UMETNOSTNEGA BESEDILA</u>	27
<u>SLIKA 13: ŠTEVILO DOGODKOV V ZGODBI NEUMETNOSTNEGA BESEDILA</u>	27
<u>SLIKA 14: POVPREČNA DOLŽINA POVEDI V UMETNOSTNEM BESEDILU</u>	28
<u>SLIKA 15: POVPREČNA DOLŽINA POVEDI V NEUMETNOSTNEM BESEDILU</u>	28
<u>SLIKA 16: ŠTEVILO PODREDNO ZLOŽENIH POVEDI V UMETNOSTNEM BESEDILU</u>	29
<u>SLIKA 17: ŠTEVILO PODREDNO ZLOŽENIH POVEDI V NEUMETNOSTNEM BESEDILU</u>	29
<u>SLIKA 18: ŠTEVILO PRIREDNIH POVEDI V UMETNOSTNEM BESEDILU</u>	30
<u>SLIKA 19: ŠTEVILO PRIREDNIH POVEDI V NEUMETNOSTNEM BESEDILU</u>	31
<u>SLIKA 20: RABA PRISLOVA "POTEM" V UMETNOSTNEM BESEDILU</u>	32
<u>SLIKA 21: OBNOVA UMETNOSTNEGA IN NEUMETNOSTNEGA BESEDILA GLEDE NA SPOL</u>	33
<u>SLIKA 22: ŠTEVILO BESED PRI DEKLICAH IN DEČKIH V UMETNOSTNEM BESEDILU</u>	34
<u>SLIKA 23: ŠTEVILO PODREDNIH POVEDI PRI DEKLICAH IN DEČKIH</u>	34

KAZALO PRILOG

<u>PRILOGA 1: PREPISI BESEDIL – UMETNOSTNO BESEDILO.....</u>	<u>1</u>
<u>PRILOGA 2: PREPISI BESEDIL – NEUMETNOSTNO BESEDILO</u>	<u>10</u>
<u>PRILOGA 3: SKENIRANO NEUMETNOSTNO BESEDILO</u>	<u>13</u>

1 Uvod

Umetnostna in neumetnostna besedila se med seboj razlikujejo. Umetnostna besedila nam burijo domišljijo in z osebami v teh besedilih se lahko poistovetimo. Nudijo nam užitek. Neumetnostna besedila nam ponujajo enkratne dogodke, v katere se ne moremo vživeti in ne poznajo nobenih junakov. Njihova prednost pa je, da so praktična (Na pragu besedila 2003: 74).

Za umetnostna besedila je značilen kompleksen jezik, za neumetnostna pa informativnost jezika (Saksida 2008: 20-21). Barbara Baloh (2013: 34-35) meni, da je za otroka med prvim in šestim letom starosti besedilo nevtralnno, pomemben pa je didaktični pristop, kako otroku ponudimo besedilo in kako ga vodimo v razmišljanje o njem. Pravi tudi, da ne moremo trditi, da je za neumetnostna besedila dovolj samo informativnost jezika, saj je za kakovostna besedila potrebna tudi kompleksnost jezika.

Umetnostna in neumetnostna besedila se ločijo tudi glede na cilj branja. Barbara Baloh po M. Grosman (2006b:74) povzema, da pri branju umetnostnih besedil puščamo prosto pot svoji domišljiji in čustvom, pri branju neumetnostnih besedil pa imamo pri pridobivanju podatkov opravka z dejanskim svetom in njegovimi vidiki ter vzroki za sedanje stanje.

Otrok se v vrtcu srečuje z umetnostnimi in neumetnostnimi besedili. Obiskala sem en vrtec v Sloveniji. Otrokom sem predstavila umetnostno in neumetnostno besedilo, oni pa so ju obnavljali in pri tem tvorili svoja besedila. Analizirala sem njihova besedila in določila, koliko so koherentna in koliko kohezivna. Njihovo uspešnost obnavljanja sem ocenjevala tudi s kazalniki za ocenjevanje zgodbe. Raziskovala sem, ali so vidne kakšne razlike pri pripovedovanju glede na spol in ali je pomembno, pri kateri starosti so otroci začeli obiskovati vrtec. Te podatke o otrocih so mi posredovali starši s podpisom soglasja.

Cilj diplomskega dela je bil ugotoviti, ali obstajajo razlike v pripovedovanju umetnostnega in neumetnostnega besedilo in katero lažje obnovijo.

2 Umetnostna in neumetnostna besedila

Branje umetnostnih in neumetnostnih besedil se razlikuje med seboj. Kot glavno razliko med njimi bi vzpostavila, da so pri neumetnostnih besedilih vse informacije preverljive ali pričajo o realno bivajočem človeku ali enkratnem dogodku. Umetnostna besedila pa vsebujejo dogodke, osebe, kraje in čas, ki pa niso preverljivi, realni ali vsakdanji in so izmišljeni. V nadaljevanju sem opisala obe vrsti besedil.

2.1 Umetnostna besedila

M. Pavlin Povodnik (1996: 63) meni, da je vsebina pri umetnostnem besedilu posredovana tako, da bralcu ponuja estetski užitek. Namen takšnega besedila je, da bogati človekovo duševnost in njegov miselni svet. Besedilo je bogato z jezikovnimi sredstvi (rimami, ponavljanji, okrasnimi pridevki, primerami, poosebitvami, pretiravanji, glasovnim slikanjem, nasprotji in uporabo premege govora). Umetnostna besedila po obliki ločimo na poezijo, pri kateri je beseda vezana (pesmi), in na prozo, pri kateri so besedila nevezana (pravljica). Besedila lahko razdelimo na tri umetnostne zvrsti: liriko, epiko in dramatiko. O epiki govorimo, ko zgodba pripoveduje o ljudeh, krajih, dogodkih. Pri liriki so v ospredju močna čustva, dramatika pa prikazuje dejanja in odnose med ljudmi (Honzak 1996: 11–12).

Branje umetnostnih besedil predstavlja bolj ali manj avtomatizirano bralno zmožnost, primerno bralčevi razvojni ravni, brez katere branje ne more biti zanimivo in prijetno. Zanimiva umetnostna besedila imajo za bralca močno notranjo motivacijo in mlade bralce spodbujajo k obilnejšemu branju. Pomembna posebnost branja umetnostnih besedil je pričakovanje bralnega užitka, ki je pri branju pogosto glavni motiv. Za veliko bralcev je užitek omejen le na branje po lastnem izboru (M. Kordigel Avberšek 2008: 37).

Ob branju soneta si lahko glavne osebe predstavljamo. Ko beremo pesem, je za nas popolnoma vseeno, ali te osebe res obstajajo, saj vemo, da so v svetu literarnega dela žive in resnične. Pogosti so kakšni onomatopejski glasovi, bralci tudi sočustvujemo z literarnimi junaki. Bralci smo postavljeni v umišljeno, nepreverljivo resničnost literarnega dela. Umetnostna dela ustvarjajo domišljijski svet, ki ni vnaprej omejen. Posreduje nam neko splošnejšo resnico o človekom bivanju in nas uči prisluhniti tudi samemu sebi (Na pragu besedila 2003: 74).

Motivacija za branje umetnostnega besedila izvira iz potrebe po doživljanju umetniškosti, tj. po M. Grosman (2004: 63-79) hkratnost spoznavne, etične in estetske funkcije umetnostnega besedila (Baloh 2013: 36).

2.2 Neumetnostna besedila

Z neumetnostnimi besedili pa se bralci srečujejo v šoli in doma, tako pri branju za učenje kot pri branju za razvedrilo. Neumetnostna besedila so praktičnosporazumevalna, publicistična in strokovna. Praktičnosporazumevalna besedila tvorimo v zasebnih govornih položajih. Sporočevalec se razodeva, kakšen je in kakšen odnos ima do naslovnika. Govorjena so npr. pozdrav, pogovor in prepir, pisana pa so čestitka, pismo, razglednica ipd. Strokovna besedila sporočajo dejstva o izbrani strokovni vsebini. V večini primerov je avtor strokovnjak na določenem področju. Uporabljeni so strokovni oz. znanstveni izrazi, uporabljeni morajo biti dokazi in čustva niso vpletena oz. so potisnjena v ozadje. Prav tako je izražanje zelo jedrnato. V besedilo pa so vnesene tudi preglednice, skice ipd. Publicistična besedila pa so namenjena javnosti, tj. širokemu krogu ljudi različnih starosti in poklicev. Imajo jezikovna sredstva, s katerimi pritegnejo pozornost naslovnika. Besedila so včasih podobna strokovnim, včasih pa praktičnosporazumevalnim (Pavlin Povodnik 1996: 63–67).

Motivacija za branje neumetnostnega besedila izhaja iz potrebe, da iz besedila pridobimo zaželene podatke (Baloh 2013: 36).

3 Teorije razvoja govora

Pripovedovalna zmožnost je del jezikovne zmožnosti posameznika. Nanjo vpliva vrsta dejavnikov, zato so se glede na to, kateremu od njih so pripisali večji pomen, oblikovale različne teorije o razvoju govora.

3.1 Behavioristična teorija

Predstavnik Behavioristične teorije Skinner je trdil, da je jezik sestavljen iz enot, s katerimi lahko sestavimo nove kombinacije, in da se otroci ne učijo jezika le na podlagi slišane. Po njegovem mnenju ima pomembno vlogo pri učenju jezika tudi okolje. Otrok ima pasivno vlogo (Kranjc 1992: 22).

3.2 Nativistična teorija

Eden od pomembnih predstavnikov Nativistične teorije je bil Noam Chomsky. Njegova teorija temelji na razlikovanju med jezikovno zmožnostjo in jezikovno izvedbo. Jezikovna zmožnost se nanaša na govorčevo oz. poslušalčevo znanje jezika, medtem ko jezikovna izvedba pomeni uporabo jezika v stvarni situaciji. Jezikovna izvedba, tj. naravni, dejanski govor, vsebuje veliko jecljanja, mašil, odstopanja od pravil in to bi lahko predstavljalo za otroka težavo pri osvajanju jezika. Chomsky se je spraševal, kako naj na podlagi nepopolnih podatkov jezikovne izvedbe izluščimo v ozadju delujoči sistem jezikovnih pravil (Jerma 2015: 16).

Otrok je v procesu aktivni dejavnik. Od staršev ne dobi sistemskih jezikovnih navodil. Veliko jih sliši nepopolne in slovnično nepravilne stavke. Začenjamo stavke, ki jih ne končamo, ker pozabimo, kaj smo mislili povedati. Z otrokom govorimo kratke, enostavne povedi, ker mislimo, da otrok ne bo razumel običajnega govora. V resnici je tematika tista, ki razlikuje govor otrok in govor odraslih. Otrok mora svoje vedenje o jeziku zgraditi na podlagi nepopolnih in nenatančnih informacij. Chomsky sklepa, da mora imeti otrok prirojene mehanizme, ki kljub vsem težavam zahtevajo jezikovni razvoj. Jezik je vrsta pravil in naloga otroka je, da odkrije, kakšna so ta pravila. Otrok lahko tvori svoja lastna pravila, ki jih oblikuje na podlagi poslušanja in analiziranja govora, ki ga obdaja (Kranjc 1992: 23–24).

3.3 Kognitivna teorija

Kognitivna teorija razvoj govora utemeljuje z razvojem mišljenja. Eden od predstavnikov te teorije je Piaget. Po njegovem mnenju otroci na posameznih stopnjah razvoja razumejo in izražajo le tiste pojme, ki so se jih naučili že z miselnimi predstavami (Kranjc 1992: 25).

Mišljenje omogoča razvoj govora in se razvija neodvisno od govora. Piaget je prišel do sklepa, da ne obstajajo posebni mehanizmi za razvoj jezika. Otrokovo raziskovanje sveta s pomočjo senzomotoričnih mehanizmov čutil razvija otrokov kognitivni sistem, kar omogoči izdelavo posebnih in konkretnih posplošitev o delovanju sveta. Prvi dve leti kognitivnega razvoja imenujemo zabavno-gibalna (senzomotorična) faza razvoja mišljenja. Na tej stopnji kaže mlajši otrok določeno obliko inteligentnega obnašanja, tj. »logika v akcijah«. Obdobje od drugega do sedmega leta imenuje predoperacionalna stopnja, gre pa za prelom v mišljenju v smislu predstav, simbolov in pojmov. Narašča otrokova sposobnost ponazarjanja nekega predmeta. Piaget tudi meni, da je mišljenje v predoperativnem obdobju še egocentrično, saj otrok govori sam sebi, ne postavi se na sogovornikovo stran. Otrok govori samo sebi in glasno razmišlja (Bezenšek 2004: 12–14).

3.3.1 Notranji in socialni govor po Vigotskem

Vigotski (1977) meni, da vse otrokove najpomembnejše dejavnosti izhajajo iz njegovega socialnega okolja. Prav tako meni, da je prva razvojna stopnja zunanji oziroma socialni govor, sledi mu egocentrični, nato pa še notranji govor. Po njegovem mnenju egocentrični govor pomaga otroku pri njegovih miselnih dejavnostih in pri reševanju problemov. Vigotski je prav tako trdil, da se govor in mišljenje razvijata neodvisno in da se sčasoma le delno prekrijeta (Marjanovič Umek, 1990)

3. 4 Pripovedovanje zgodbe kot mogoč pristop za ugotavljanje otrokovega govornega razvoja

Vsako pripovedovanje zgodbe mora biti strukturirano in vsebovati mora problem. Mendler razlikuje zgodbo, v kateri otrok opisuje nek dogodek, in pravo zgodbo. Pri prvi gre za zgolj nizanje posameznih zaporednih dogodkov, npr. *sem prišel v vrtec, pa sem srečal Jakata in sva jedla zajtrk ...*; pri pravi zgodbi pa otrok na ravni mentalnih struktur išče, ustvarja in povezuje različne možnosti, kako bi se lahko zgodba začela in nadaljevala. Z razvojno psihološkega vidika otroci prej pripovedujejo zgodbe, v katerih nizajo in opisujejo dogodke (Kranjc 2003: 51–52).

3.4.1 Razvoj pripovedovanja zgodbe

Otroci, stari tri do štiri leta, razvijajo shemo za pripovedovanje zgodbe, po četrtem letu pa zgodbo že oblikujejo kot celoto z nekim namenom oziroma ciljem. Zgodbo gradijo na rdeči niti, opisujejo značaje oseb, njihova medsebojna razmerja, motive, vse pa se gradi okoli glavnega junaka. Starejši predšolski otroci tudi razumejo, da pripovedovalec zgodbe ni del zgodbe, temveč da zgodbo le pripoveduje (Fein 1995).

3.4.2 Dejavniki, ki sodoločajo razvojno raven pripovedovane zgodbe

Zgodbe, ki jih otroci pripovedujejo po tretjem ali četrtem letu starosti, se razlikujejo glede na razmere, v katerih otroci pripovedujejo. Guttman in Frederiksen sta ugotovila, da otroci dosežejo najvišjo razvojno raven v razmerah, ko imajo na razpolago več slik, ki jih lahko kombinirajo, najnižjo razvojno raven pa dosežejo, ko zgodbico pripovedujejo le ob eni sliki. Predmete in osebe le naštevajo oziroma jih poimenujejo (Kranjc 2003: 53).

3.4.3 Koherentnost in kohezivnost

Ni pomembno, kako otrok pripoveduje zgodbico. Za povedano zgodbico sta ključna dva kriterija, ki jo določata, in sicer koherentnost in kohezivnost. Dressler in Beaugrande sta koherenco uvrstila med sedem kriterijev besedilnosti. Koherentnost je globinska povezanost med deli sporočila in se nanaša na strukturo pripovedovane zgodbe. Razumljivo so predstavljeni dogodki, misli, počutja in ustrezne časovno-vzročne povezave.

Kohezivnost je površinska zgradba pripovedovane besede, ki temelji na slovničnih odvisnostih. Nanaša se na jezikovna izrazila, s pomočjo katerih pripovedovalec med seboj povezuje posamezne dele zgodbe in zagotavlja logično razmerje znotraj posameznih vsebin (Stržinar 2005: 23). Slovenske avtorice (Marjanovič Umek, Fekonja in Kranjc 2003, 81–87)

so za ocenjevanje razvojne ravni otroške zgodbe oblikovale kriterije, ki so razdeljeni na dve skupini.

3.4.3.1 Koherentnost zgodbe: kriteriji za umestitev zgodbe na to raven so naslednji:

1. Zgodba brez strukture (Tukaj dala. Kraljica stopila v lužo. Ta je imela žogo. Papiga je bila v kletki.).
2. Zgodba s strukturo, ki vsebuje preproste opise ilustracij (Deževalo je. Kraljična je mokra in trka na vrata. Kraljevič ji odpre.).
3. Zgodba s strukturo, ki vsebuje preprosto časovno nizanje dogodkov (Živel je kralj, ki je iskal kraljično. Potem je prišel domov. Potem je deževalo.).
4. Zgodba s strukturo, ki vsebuje opise misli in čustev junakov ter odnose med njimi (Kraljevič je želel pravo kraljično. Bil je zelo potr. Potem je nekdo potrkal na vrata.).
5. Zgodba s strukturo, ki vsebuje opise vzročno-posledičnih odnosov (Kraljevič je hodil po vsej deželi in iskal kraljično, ki bi bila prava. A je bilo pri vsaki nekaj narobe. Potem se je vrnil v svoj dom.).

3.4.3.2 Kohezivnost zgodbe

Kriteriji so razdeljeni v dve podskupini:

A. Tematska razporeditev:

1. Linearna razporeditev s tematskimi preskoki (Nekoč je šel kralj iskat ženo. Tuki je žalosten.).
2. Linearna razporeditev brez tematskih preskokov (Nekoč je živel princ, ki si je želel kraljično. In je po celem svetu iskal kraljično, a je ni najdel.).

B. Sredstva, s katerimi se ohranja referenco:

1. Dobesedno ponavljanje (Potem je kraljevič stekel in prišel na vrata. Potem je kraljevič zagledal kraljično.).
2. Ponavljanje z zaimki, nadpomenkami, podpomenkami (Prišla je mokra kraljična. Ta je bila taprava.).

3.4.4 Predšolska bralna značka

Jezikovno zmožnost v vrtcu v Sloveniji spodbujajo tudi s predšolsko bralno značko. Bralna značka si prizadeva za večjo funkcionalno pismenost posameznika in družbe, zato se tudi dopolnjuje s poukom slovenščine na šolah in z dejavnostmi izven pouka, v prenovljenem programu pa je v zadnjem triletju tudi izbirni predmet.

Glavni namen tega gibanja je razvijati bralno kulturo oziroma širiti ljubezen do knjig. Najmočnejše je med osnovnošolsko mladino. Aktualne spodbude za predšolske otroke oziroma njihove starše pod okriljem Bralne značke so naslednje: Zibelka branja, Slikanice rojenice in Predšolska bralna značka.

Namen tega gibanja je tudi s pomočjo staršev usmeriti otroka h knjigi, ki naj jo doživi in podoživi v vsej njeni estetski, vsebinski in vizualni podobi kot nekaj prijetnega in zanimivega. Bistveno za otrokov stik s knjigo v predšolskem obdobju ni le branje, ampak doživljanje (Stržinar 2005: 19–20).

4 Značilnosti govornega razvoja pri starejšem predšolskem otroku

Smith in Cowie (1993) ugotavljata, da je otrokov govor pri starosti treh let razumljiv ne le otrokovim staršem, temveč tudi drugim odraslim, ki so v stiku z otrokom. Med četrtem in petim letom starost se pojavi razvoj nekaterih metalingvističnih sposobnosti, kot npr. določanje besednih vrst ter popravljjanje lastnih slovničnih napak (Fekonja, 2002). Otroci vseh kultur do petega leta starosti razumejo in pravilno uporabljajo večino slovničnih pravil materinščine in razvijejo visoko kompetentnost govora. Petletniki že prav dobro komunicirajo z vrstniki in odraslimi. Med petim in šestim letom otrok že razume številne abstraktne pojave, njegovo razumevanje pa postaja vse bolj povezano z zapletenimi intelektualnimi procesi, sredstvo višjih kognitivnih funkcij pa postane otrokovo govorno razumevanje (Fekonja, 2002: 11-13).

Otrokov besednjak se razvija počasneje kot v prejšnjih obdobjih. Razvija se sposobnost stilistične uporabe jezika. Otrok tvori vse bolj kompleksne povedi, svoj govor pa je sposoben izredno prilagajati poslušalcu na različne načine. V tem obdobju otrok usvoji tudi večino izjem slovničnih pravil (Bezenšek 2004: 8).

V predšolski dobi, nekje med tretjim in sedmim letom, začne otrok izpopolnjevati povedi, vedno bolj obvladuje sklanjatev in spregatev, pravilno začne uporabljati čase in posploševati predmete, ki imajo nekatere skupne značilnosti, kot sta barva in oblika. Govorni tempo otroka je počasnejši od odraslega. Pri štirih in petih letih si otroci radi začnejo izmišljevati zgodbe, v katerih se resničnost močno prepleta z domišljijo, začnejo tudi močno pretiravati. Poleg aktivnega besednega zaklada, tj. besed, ki jih uporabljajo, začnejo uporabljati tudi pasivni besedni zaklad, tj. skupek besed, ki jih otroci le delno razumejo in jih ne uporabljajo. V tem obdobju že znajo obnoviti krajšo pravljico, pri čemer že uporabljajo sestavljene povedi, naraščati pa začne število zaimkov, glagolov in veznikov (Žnidarič 1993: 48).

4.1 Pripovedovalne zmožnosti otrok od tretjega do sedmega leta starosti

S. Kranjc, L. Marjanovič Umek in U. Fekonja (2003: 52) navajajo, da otroci po četrtem letu starosti zgodbo že oblikujejo kot celoto z nekim ciljem oz. namenom. Zgodbo gradijo na začetni pobudi, cilj je tisti, ki določa rdečo nit, v zgodbi že opisujejo značaje oseb, njihova medsebojna razmerja, motive in počutja. Zgodbo, ki jo peljejo do vrhunca, pogosto nizajo okoli glavnega junaka. Vanjo vključujejo veliko afektivnih tem, med katerimi so pogosto

negativne, pomembna so čustva in misli junakov. Iste avtorice menijo tudi, da se zgodbe, ki jih otroci pripovedujejo po tretjem, četrtem letu, ne razlikujejo zgolj glede na starost otrok, temveč njihovo razvojno raven soodločajo tudi razmere, v katerih jih otroci pripovedujejo (Baloh, 2013).

Med četrtem in šestim letom starosti knjige bogatijo čustveni, domišljijski in intelektualni svet otrok, ga zabavajo in učijo. Pravljica za lahko noč je priložnost za zблиževanje z otrokom in čas za umiritev pred spanjem. Otroke zanimajo črke in številke, zato začnejo samodejno posnemati branje in pisanje. Otroka moramo spodbujati k "ustnemu pisanju", naj nam pripovedujejo svoje zgodbe. Otrok naj nariše svojo knjigo, zato zbirajmo otrokove risbe in zapišimo njegove komentarje h knjigam in risbam. Poleg pravljič je priporočljivo, da otrokom beremo tudi pesmi (uspavanke, nagajivke, izštevank, uganke, gibalne igre) zaradi rime, saj ta pri otrocih razvija občutek za vezano besedo. Prav tako je dobro, da otroke spodbujamo za učenje pesmic in rim na pamet. Otroci bi si naj sami izbrali knjigo, za katero želijo, da jim jo preberemo (Blažić 2000, 12–13).

Raziskovalke Kranjc S., Marjanovič Umek L. in Fekonja U. (2003) menijo, da otroci v zgodnjem otroštvu, tj. od tretjega do šestega leta starosti:

- razumejo in vedo, da pripovedovalec ni del zgodbe,
- pojasnijo, katere so osnovne značilnosti vsake zgodbe,
- pet- in šestletniki razmišljajo o posameznih elementih, ki sestavljajo zgodbo, ter vrednotijo vedenje in dejanja junakov,
- zavedajo se, da lahko sami nadzorujejo dogodke in like, ki nastopajo v zgodbi,
- vedo, kaj zgodbo naredi zgodbo.

5 Ocenjevanje otrokove zmožnosti pripovedovanja

Za ugotavljanje razvojne ravni govora poznamo različne pristope. Sem uvrščamo pripovedovanje zgodbe in pripovedovanje ob slikanici ali brez nje. V tem poglavju sem naštela tudi kazalnike za ocenjevanje zgodbe po Marjanovič Umek L., Fekonja Peklaj U., Sočan G. in Komidar L., 2011.

5.1 Različni pristopi za ugotavljanje razvojne ravni govora

5.1.1 Pripovedovanje ob slikanici

Najbolj znan preizkus ugotavljanja razvojne ravni govora je poimenovanje predmeta ali slik. Slikanica je medij, ki otroka spodbuja k verbalni komunikaciji in k simbolični predstavitvi. Otrokom omogoča, da razvijajo in razširjajo svoj doživljajski svet. Slike so dražljaj za otrokovo pripovedovanje, lahko so realistične ali ikonične. Otrok mora elemente na sliki najprej dekodirati, nato pa jih govorno izraziti (Marjanovič Umek in Grad 1985).

Štiri razvojne ravni »branja« slik so (Marjanovič Umek in Fekonja 2011):

- perceptivna rekognicija (naštevaje predmetov, stvari, oseb, živali, ki so na sliki),
- nepopoln opis (v govoru otrok zasledimo statični opis slike oziroma nizanje opažanja: pes sedi; to je hiša),
- elaboriran govor (otrok zazna vse odnose na sliki; sliko bere kot aktivno dogajanje),
- povezovanje dogajanja na slikah (otrok povezuje dogajanje na slikah; otrok vsako sliko dekodira kot aktivno dogajanje, vse to pa poveže v logično zaporedje).

5.1.2 Pripovedovanje zgodbe

Pripovedovanje zgodbe poteka na dva načina: na osnovi slik in kot prosto pripovedovanje. Otrokov govorni, miselni in socialni razvoj se odraža v pripovedovanju zgodbe. Otrokove prve zgodbe so preproste, gre za opisovanje dogodkov, vendar še niso podprte z mentalnimi predstavami. Razvoj zgodbe poteka od preprostega opisovanja predmetov, oseb, nizanja dogodkov iz realnosti pa do strukturirane zgodbe, ki temelji na oblikovani shemi za konvencionalno pripovedovanje zgodbe (od četrtega leta dalje) (Marjanovič Umek, Fekonja in Kranjc 2004).

5. 2 Kazalniki za ocenjevanje zgodbe za otroka po Marjanovič Umek L., Fekonja Peklaj U., Sočan G. in Komidar L., 2011

Ocenjevanje zgodbe poteka na podlagi 11 spodaj naštetih kazalnikov:

- »število besed: gre za število samostojnih besed v zgodbi, ki so poleg polnopomenskih besed (samostalniška beseda, pridevniška beseda, glagol in prislov) tudi predlogi (npr. v, na, pod), členki (npr. da, ne, tudi), medmeti (npr. uh, avč) in vezniki (npr. in, zato, ker, ki)«;
- »število različnih besed: gre za število različnih besed v zgodbi, pri čemer se za isto besedo štejejo tudi različne oblike iste besede, npr. različni skloni, števila, osebe, čas, pomanjševalnice. Kot različna beseda se šteje beseda z drugo predpono, npr. pisati: prepisati in stopnjevanje besede, npr. velik-večji«;
- »povprečna dolžina povedi: gre za povprečno dolžino vseh povedi v zgodbi«;
- »število priredno zloženih povedi: gre za število priredno zloženih povedi v zgodbi, ki so sestavljene iz dveh ali več enakovrednih stavkov. Glede na veznik, ki jih povezuje, ločimo vezalno priredje (npr. in, ter, pa), ločno priredje (npr. ali-ali), protivno priredje (npr. pa, toda, vendar, a, ampak, temveč), pojasnjevalno priredje (npr. in sicer, saj, namreč) in sklepno priredje (npr. zato, torej)«;
- »število podredno zloženih povedi: gre za število podredno zloženih povedi v zgodbi, ki so sestavljene iz enega glavnega stavka in enega ali več odvisnih stavkov. Glede na veznik ločimo predmetni odvisnik (npr. da), prilastkov odvisnik (npr. ki, kateri), krajevni odvisnik (npr. kjer, kamor, koder), časovni odvisnik (npr. ko, medtem ko, kadarkoli), načinovni odvisnik (npr. s tem da, ne da, da), primerjalni odvisnik (kot, ko, kakor), posledični odvisnik (npr. da, tako da, toliko da), pogojni odvisnik (npr. če, ko, le da), dopustni odvisnik (npr. čeprav, četudi), vzročni odvisnik (npr. ker) in namerni odvisnik (npr. da)«;
- »delež enostavnih povedi: gre za delež enostavnih povedi v zgodbi, med katere štejemo vse povedi z enim povedkom, pa tudi pastavke, torej samostalniške povedi

(Dedek.), pridevniške (Lep.), prislovne (Dobro.), glagolske z neosebno glagolsko obliko (Tiho biti!), medmetne (Uh.) in členkove (Ja.)«;

- »raba prirednih veznikov: gre za uporabo veznikov, ki ne izražajo vezalnega priredja (npr. vendar, ali, zato, saj, ampak, toda)«;
- »raba podrednih veznikov: gre za uporabo podrednih veznikov, ki izražajo vzročno-posledično razmerje (npr. vezniki ker, da, toliko da, tako da)«;
- »število dogodkov«;
- »število zamenjav perspektive (število prehodov iz ene vloge v drugo)«;
- »število besed za opisovanje mentalnih stanj: gre za besede, ki jih je otrok pri pripovedovanju uporabil za opis mentalnih stanj junakov in junakinj v zgodbi. Mentalna stanja vključujejo zaznave (npr. videti, slišati), čustvena stanja (npr. vesel, jezen), želje in hotenja (volja) (npr. želeti, potrebovati) ter mišljenje (npr. misliti, vedeti, spomniti)«.

6 Dejavniki, ki vplivajo na razvoj govora

Na otrokov govorni razvoj vplivajo različni dejavniki, med katerimi pa se najbolj izpostavlja kakovost otrokovega družinskega okolja, sociodemografske značilnosti in kakovost vrta. Poleg dejavnikov okolja pa na otrokov govorni razvoj vplivajo tudi genetski dejavniki (Otroški govor: razvoj in učenje, 2006: 50) Izpostavila sem dejavnika: otrokov spol oz. morebitne razlike med govorom dečkov in deklic in kakovost vrta oz. jezikovno in književno vzgojo v njem.

6. 1 Govor dečkov in deklic

Eden izmed dejavnikov otrokovega govornega razvoja je otrokov spol. Rezultati več raziskav (npr. Bornstein in Haynes 1998), v katerih so avtorji preučevali razlike v govornem razvoju dečkov in deklic, kažejo, da se govor deklic v obdobju malčka in zgodnjega otroštva razvija hitreje kot govor dečkov. Deklice hitreje govorijo prve besede in usvojijo slovnico jezika, dosegajo višje rezultate na preizkusih pravilnega izgovora besed, oblikujejo daljše izjave, imajo večji besednjak in dosegajo višje rezultate na lestvicah govornega razumevanja. Avtorji navajajo, da so pri dečkih pogostejše motnje branja in pisanja in da deklice berejo več knjig in pišejo daljša besedila kot dečki tudi v obdobju srednjega otroštva. Nekateri avtorji (npr. Huttenlocher 1991, v: Bornstein in Haynes, 1998) menijo, da so razlike med deklicami in dečki povezane z razlikami v hitrosti zorenja, nekateri drugi pa (npr. Russell, Mize in Bissaker 2003), da se mame pogosteje pogovarjajo s svojimi hčerkami kot s sinovi in s svojim govorom tudi v večji meri podpirajo govorni razvoj deklic kot dečkov (Marjanovič Umek, Kranjc, Fekonja, Bajc, 2007: 115-118).

Slovenske avtorice (npr. Fekonja 2002; Fekonja, Marjanovič Umek, Kranjc in Lešnik Musek 2003) so preučevale otroški govor in so v posameznih študijah tudi primerjalno analizirale govorni razvoj različno starih deklic in dečkov. Rezultati študij kažejo, da v obdobju zgodnjega otroštva med deklicami in dečki ni razlik v govornem izražanju in razumevanju, ne glede na to, ali je bil govor otrok ocenjevan s standardnimi ali nestandardnimi postopki. Standardni postopki so govorni preizkusi za otroke ali vprašalniki, nestandardni postopki pa so beleženje in ocenjevanje govora otrok med prosto igro z vrstniki. Pri študiji tudi ni pomembno, ali so bili ocenjevalci otroškega govora testatorji, matere ali vzgojiteljice. Prav tako na področju pragmatike niso potrdile kakšnih pomembnih razlik med dečki in deklicami v zgodnjem in srednjem otroštvu (Marjanovič Umek, Kranjc, Fekonja in Bajc 2007).

6. 2 Vrtec in vrstniška skupina

Pomemben kontekst za razvoj otrokovega govora je tudi vrtec. Različne aktivnosti in dejavnosti, ki se izvajajo v vrtcu vplivajo tudi na govorno izražanje otrok. Avtorice (Marjanovič Umek, Fekonja, Kavčič, in Poljanšek, 2002) so oblikovale Ocenjevalno lestvico za strokovne delavce: Kakovost na procesni ravni. Izpostavile so različna področja otrokovega govora, ki jih vzgojiteljica v vrtcu izvaja z neformalno rabo govora, spodbujanjem govornega razumevanja in izražanja, branjem knjig in pripovedovanjem ob slikah.

6. 2. 1 Jezikovna vzgoja v vrtcu

Otrok v vrtcu razvija tudi svoj govor. Vzgojiteljica naj bi otroku pri vseh dejavnostih dajala govorni zgled in neposredno vplivala na razvoj njegove sporazumevalne zmožnosti. Govorni zgled lahko daje s standardnim jezikom, z izbiro tem pogovorov, ki jih predlaga otroku ...

Pomembno za otroke je, da so pravljice, zgodbe, pesmi, igre, filmi premišljeno izbrani, saj vplivajo na razvoj otroškega govora, na oblikovanje lastnega besedilnega sveta in širjenje referenčnega potenciala. Prav tako je dobro, da so knjige, slikanice in revije otroku vedno na voljo v primernih kotičkih, saj niso vsi otroci istočasno razpoloženi za določeno dejavnost.

Razvoj jezikovne zmožnosti lahko pri otroku spodbujamo tudi tako, da ga peljemo v gledališče, na razstavo, ipd. Če bo otrok sodeloval v različnih govornih položajih, bo tako spoznal, da se uporabljajo različni načini govora in posledično tudi različne socialne zvrsti.

Za razvoj govora pri otroku je zelo pomembno, da mu pripovedujemo ob vsakodnevnih dejavnostih, saj bo tako otrok spoznal funkcijo jezika v vsakdanji komunikaciji. Posledično se bo naučil tvoriti tudi večbesedne povedi, izumljal bo nove besede in stavčne strukture (Kurikulum za vrtce, 1999).

6. 2. 2 Književna vzgoja v vrtcu

V delu Književna vzgoja v vrtcu (1999) soavtorica M. Kordigel navaja, da je funkcija sprejemanja leposlovja v njegovi moči, da ponudi otroku priložnost za domišljjsko igro, za vstopanje v svet besedne umetnosti. Druga avtorica Književne vzgoje v vrtcu (1999), T. Jamnik, prikaže možnosti za uvajanje otrok v samostojno delo s knjigami različnih tem in za spoznavanje knjižnice.

Otroci se med branjem besedila z njim pogovarjajo. To prikažejo s tem, ko se na besedilo čustveno odzovejo in ko zgodbo dopolnjujejo s svojimi mislimi, z izmišljenimi deli.

Najprimernejše besedilo za obravnavo takšnih doživetij je slikanica. Otrok vsebino doživlja skupaj z ilustracijami. Če se v slikanici nahajajo zanimive in podrobne ilustracije, se lahko ob njih otroci pogovarjajo še o čem drugem. Toliko bolje je, če slikanica poleg otroka pritegne tudi starše ali vzgojitelja, saj je tako branje lahko kvalitetnejše in zanimivejše (Kropp 2000: 63–65).

7 Empirični del

7.1 Namen raziskave

Namen raziskave je ugotoviti, ali se besedila otrok, ki jih pripovedujejo na podlagi umetnostnega in neumetnostnega besedila med seboj razlikujejo.

7.2 Cilji raziskave

Z analizo besedil, ki so jih otroci pripovedovali sem poskušala ugotoviti, ali se besedila razlikujejo in v čem so različna.

7.3 Raziskovalne hipoteze

1. Otroci bodo oblikovali bolj koherentna in kohezivna besedila na podlagi umetnostnega besedila.
2. V obeh vrstah besedil, ki jih bodo tvorili otroci, se bodo pogosto pojavljale dobesedne ponovitve in pogosta raba prislova »potem«.
3. Otroci bodo pri obnavljanju umetnostnega in neumetnostnega besedila dodali kakšno informacijo, ki bo nastala v njihovi domišljiji in mislih.
4. Pri tvorjenju umetnostnega in neumetnostnega besedila ne bo razlik glede na spol.
5. Otroci, ki so v vrtcu že od prvega leta starosti, bodo besedilo pripovedovali na višji ravni kot otroci, ki so vrtec začeli obiskovati kasneje.

7.4 Zbiranje podatkov

Obiskala sem enega od slovenskih vrtcev, in sicer skupino otrok, ki so stari pet do šest let. V skupini je 23 otrok, 9 dečkov in 14 deklic. Obiskala sem jih dvakrat. Prvič sem jim prebrala umetnostno besedilo, slikanico *Mala radovednica*, drugič pa neumetnostno besedilo iz otroške revije *Cicido*, Kaj nastane iz oreha?. Oba besedila sem jim prebrala dvakrat. Enkrat sem vsako besedilo prebrala pred celo skupino, drugič pa posamezniku posebej, potem pa jo je otrok sam obnovil s pomočjo fotografij iz slikanice in revije *Cicido*. Otroka sem v obeh primerih posnela. Snemanje sem izvedla z diktafonom, in sicer v drugi polovici novembra 2015.

Pred snemanjem sem za starše pripravila soglasje, kjer sem se jim predstavila in jim razložila, da je snemanje potrebno samo za izdelavo diplomskega dela. Prosila sem jih, ali mi lahko napišejo še leto vstopa otroka v vrtec. Za podpis sem jih prosila tudi za soglasje pri vključitvi

v morebitno javno dostopno elektronsko zbirko otroških besedil, ki bo narejena v raziskovalne namene (korpus otroških besedil).

V raziskavi je od 23 otrok sodelovalo le 14 otrok. Vzgojiteljica je za dva otroke odsvetovala sodelovanje, saj sta se skupini priključila nedavno in ne govorita dobro slovenskega jezika. 7 otrok zaradi sramežljivosti in strahu ni povedalo niti besede, zato jih v raziskavo nisem mogla vključiti.

7.5 Raziskovalna metoda in obdelava podatkov

Raziskovalni metodi sta kvantitativna in kvalitativna. Beležila sem dve vrsti pripovedovanja: pripovedovanje umetnostnega in pripovedovanje neumetnostnega besedila. Ugotavljala sem, kako otroci pripovedujejo zgodbo (v kakšnem časovnem zaporedju, so prisotni tematski preskoki, ali veliko ponavljajo besede ipd.). Osredotočila sem se na značilnosti, ki veljajo za ugotavljanje koherentnosti in kohezivnosti besedila. Zgodbe sem ocenjevala po kazalnikih, ki so jih v svoji raziskavi navedli avtorji L. Marjanovič Umek, U. Fekonja Peklaj, Sočan in Komidar. Raziskovalne ugotovitve se nanašajo samo na otroke, ki so sodelovali v izbranem vrtcu.

Umetnostno besedilo, ki sem ga obravnavala, je delo Mala radovednica. V besedilu je prepoznanih 15 dogodkov. Neumetnostno besedilo je *Kaj nastane iz oreha*, kjer je bilo prepoznanih 9 dogodkov.

Dogodki v zgodbi Mala radovednica:

1. Šviga se zjutraj zbudi in skupaj z očkom se odpravita na sprehod.
2. Zasledujeta kmetico na kmetiji in najprej ji sledita v hlev.
3. Kmetica molze kravo in tudi Šviga dobi mleko na smrček.
4. Šviga zasliši brnenje helikopterja, zato spleza na kup premoga, da bi ga bolje videla.
5. Šviga pade s premoga in razlije kanglico z mlekom.
6. Šviga in očka sledita kmetici v kokošnjak, kjer kmetica pobira jajca.
7. Švigi se eno jajce razbije na glavi, zato ga poje.

8. Šviga in očka sledita kmetici do čebelnjakov.
9. Očka prepove Švigi k čebelnjakom, ampak ona vseeno pokuka notri.
10. Čebele obkrožijo Švigo, zato Šviga kliče na pomoč.
11. Šviga zbeži k ribniku.
12. Šviga se gleda v vodi in se sprašuje, kateri kuža je to.
13. Šviga pade noter in plava.
14. Švigi se pridruži očka in igrata se skrivalnice med lokvanji.
15. Šviga se vrne k mami in sladko zaspi.

Dogodki v Kaj nastane iz oreha?

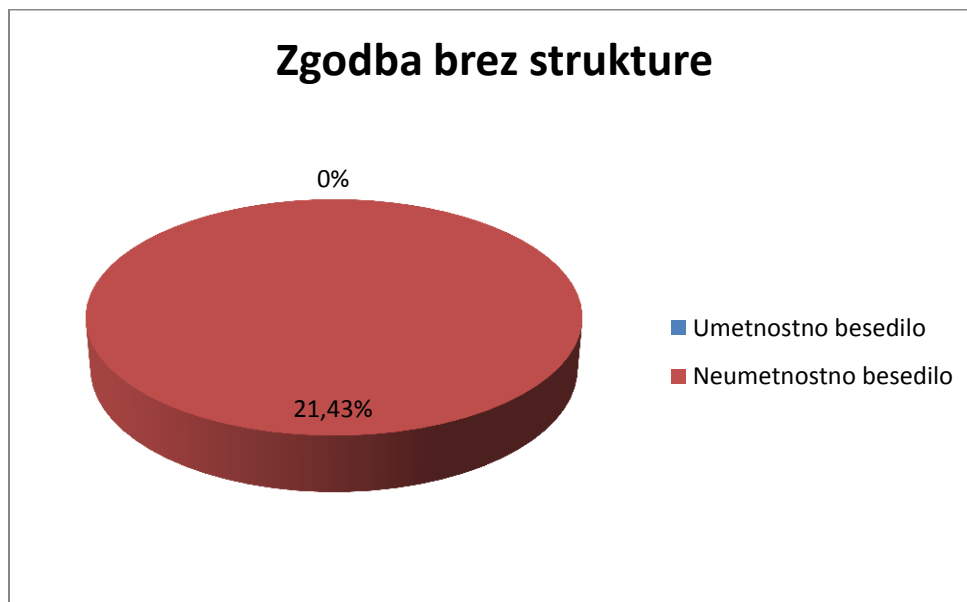
1. Nik zvabi veverico v svojo bližino, saj ji je prinesel orehe.
2. Orehe je babica trla, saj bo spekla potico.
3. Veverica bo z zobmi razpolovila lupino oreha in pojedla jedrce ali ga shranila za pozneje.
4. Če bo pozabila nanj, bo iz oreha zrastle drevo.
5. Najprej bo rastlina, ki bo hrano dobila iz jedrca.
6. Počasi bo zrastle drevo in na njem bodo vsako leto dozoreli orehi.
7. Orehi bodo imeli lupino, potem pa bo lupina počila.
8. Orehov bodo vsi veseli.
9. Če so bo kakšen oreh pozabil ali skrtil, bo spomladi vzknilo novo drevo.

8 Rezultati in analiza

Pri umetnostnem in neumetnostnem besedilu sem za raziskovanje uporabila 14 otrok, ki so mi povedali obnovo umetnostnega in neumetnostnega besedila. Umetnostno besedilo je torej obnovilo 14 otrok, kar predstavlja 64 %, prav toliko otrok je obnovilo tudi neumetnostno besedilo. 36 % otrok besedila ni obnovilo. Poudarila bi, da sem bila v skupini tujka, zato morda določeni otroci niso želeli sodelovati in pripovedovati.

8.1 Koherenca: Rezultati primerjave med umetnostnim in neumetnostnim besedilom

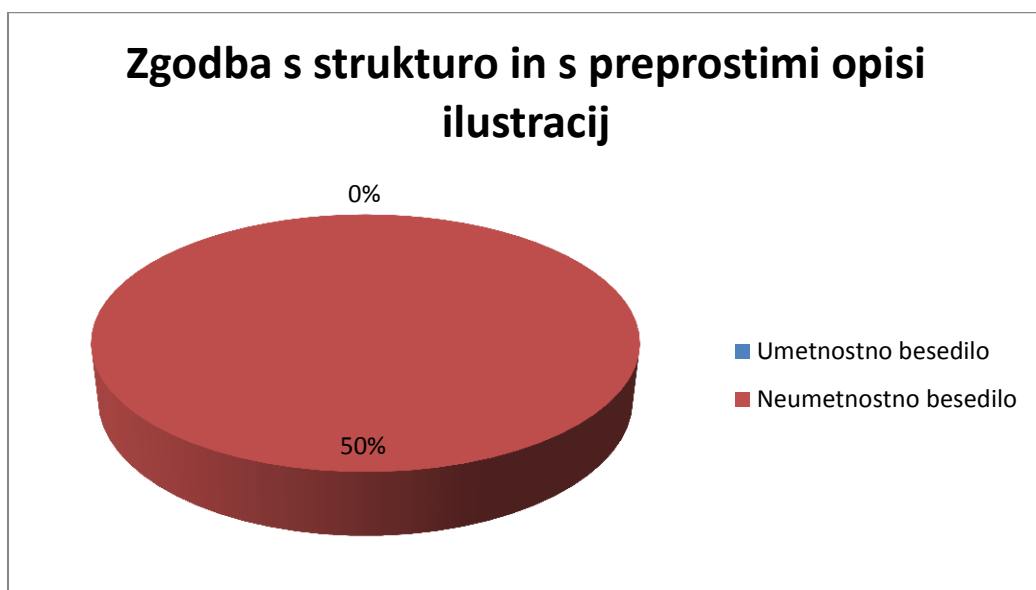
8.1.1 Zgodba brez strukture

Slika 1: Zgodba brez strukture

Zgodbo brez strukture pri umetnostnem besedilu ni povedal nihče, saj so se vsi sodelujoči odrezali boljše, torej je 0 %. Pri neumetnostnem besedilu so takšno zgodbo povedali trije otroci, kar predstavlja 21,43 %. En primer je deček 1.

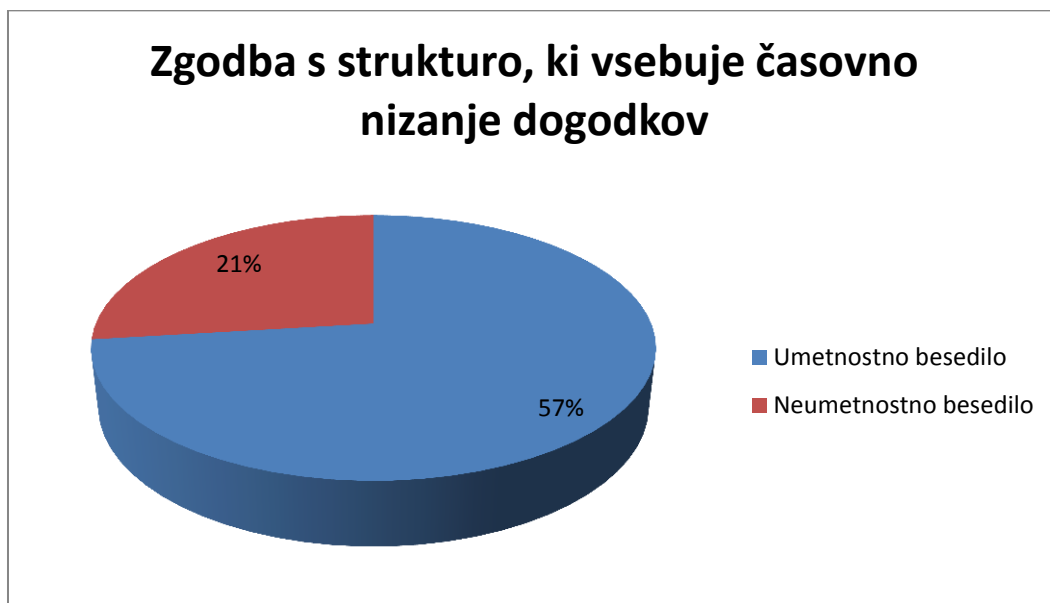
8. 1. 2 Zgodba s strukturo in preprostimi opisi ilustracij

Slika 2: Zgodba s strukturo in preprostimi opisi ilustracij

Zgodbo s strukturo in preprostimi opisi ilustracij pri umetnostnem besedilu prav tako ni povedal nihče, kar predstavlja 0 %. Pri neumetnostnem besedilu je takšno zgodbo povedalo 7 otrok, kar predstavlja točno 50 % otrok. Primer je deklica 6.

8. 1. 3 Zgodba s strukturo, ki vsebuje časovno nizanje dogodkov

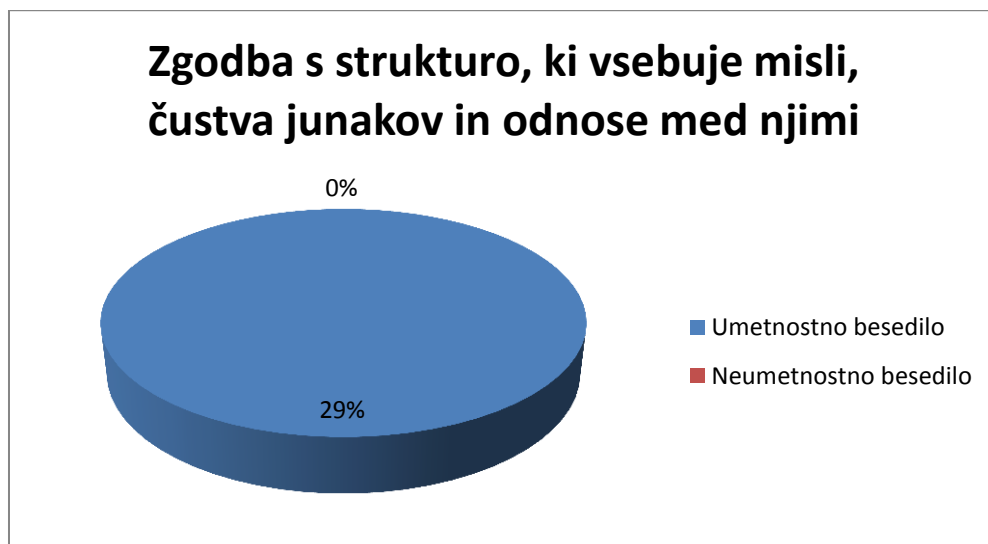

Slika 3: Zgodba s strukturo, ki vsebuje časovno nizanje dogodkov

Iz analize podatkov je razvidno, da je zgodbo s strukturo, ki vsebuje časovno nizanje dogodkov pri umetnostnem besedilu, povedalo osem otrok, kar predstavlja 57 % vseh. Primer

je deklica 7. Pri neumetnostnem besedilu so takšno zgodbo povedali trije otroci, kar pomeni 21 % vseh sodelujočih otrok, npr. deklica 5.

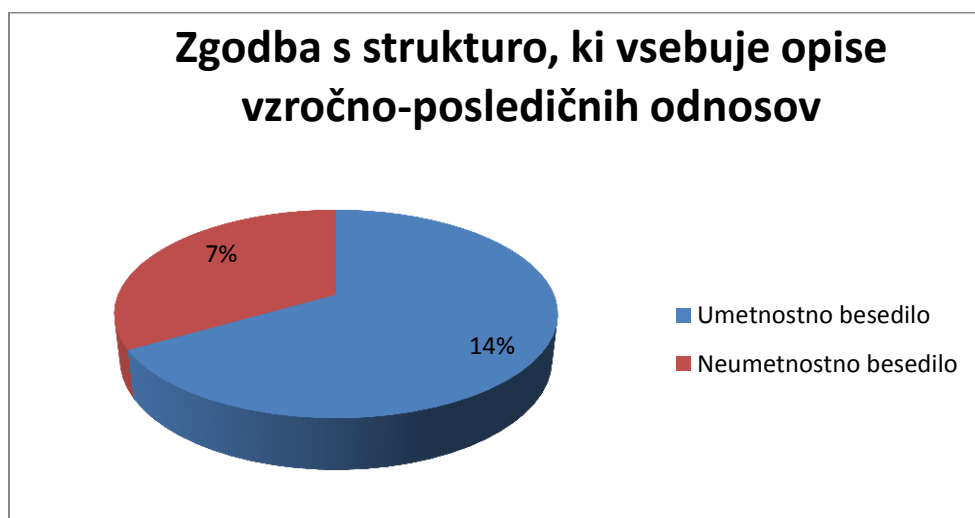
8. 1. 4 Zgodba s strukturo, ki vsebuje misli, čustva junakov in odnose med njimi

Slika 4: Zgodba s strukturo, ki vsebuje misli, čustva junakov in odnose med njimi

Zgodbo s strukturo, ki vsebuje misli, čustva junakov in odnose med njimi, so pri umetnostnem besedilu povedali štiri otroci, kar predstavlja 29 % otrok. Takšno je zgodbo je povedala deklica 5. Pri neumetnostnem besedilu ni takšne zgodbe povedal nihče.

8. 1. 5 Zgodba s strukturo, ki vsebuje opise vzročno-posledičnih odnosov

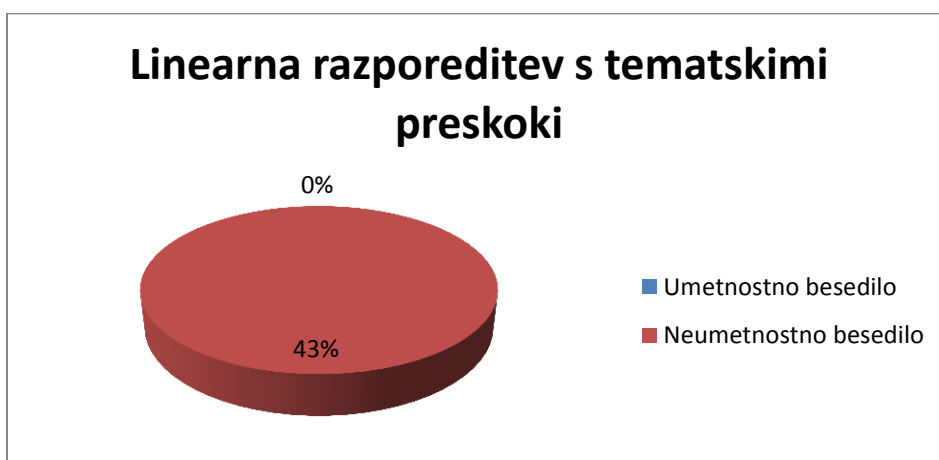
Slika 5: Zgodba s strukturo, ki vsebuje opise vzročno-posledičnih odnosov

Iz analize podatkov je razvidno, da sta zgodbo s strukturo, ki vsebuje opise vzročno-posledičnih odnosov, pri umetnostnem besedilu povedala dva otroka, kar je 14 %. V to skupino sem uvrstila deklico 4 in deklico 6. Pri neumetnostnem besedilu pa je takšno zgodbo povedal en otrok, kar predstavlja 7 %. V tem primeru gre prav tako za deklico 4.

8.2 Kohezija

A Tematska razporeditev

8. 2. 1 Linearna razporeditev s tematskimi preskoki

Slika 6: Linearna razporeditev s tematskimi preskoki

Linearne razporeditve s tematskimi preskoki pri umetnostnem besedilu ni povedal nihče, saj so vsi dosegli boljše rezultate. Pri neumetnostnem besedilu je takšno zgodbo povedalo šest otrok, kar predstavlja 43 % vseh. Primer je deklica 6.

8. 2. 2 Linearna razporeditev brez tematskih preskokov

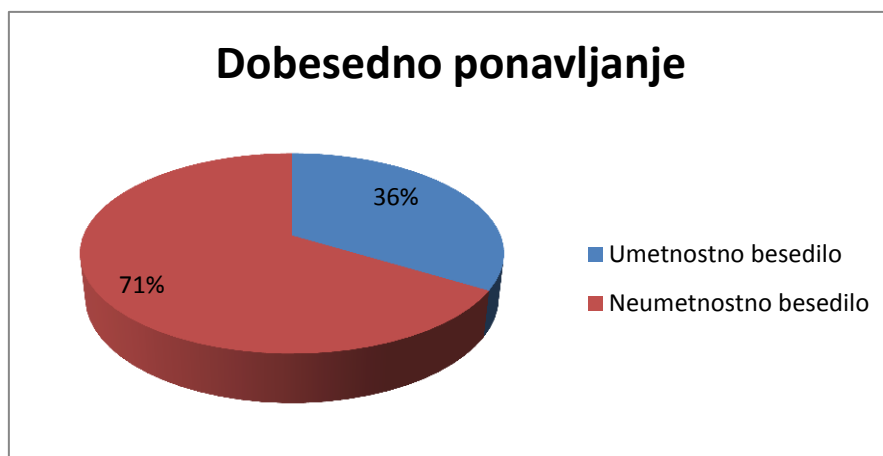

Slika 7: Linearna razporeditev brez tematskih preskokov

Linearno razporeditev brez tematskih preskokov so pri umetnostnem besedilu dosegli vsi sodelujoči otroci, torej je delež 100 %. Pri neumetnostnem besedilu je brez tematskih preskokov zgodbo povedalo 8 otrok, kar predstavlja 57 % otrok. Najboljši primer je deklica 4.

B Sredstva, s katerimi se ohranja referenco

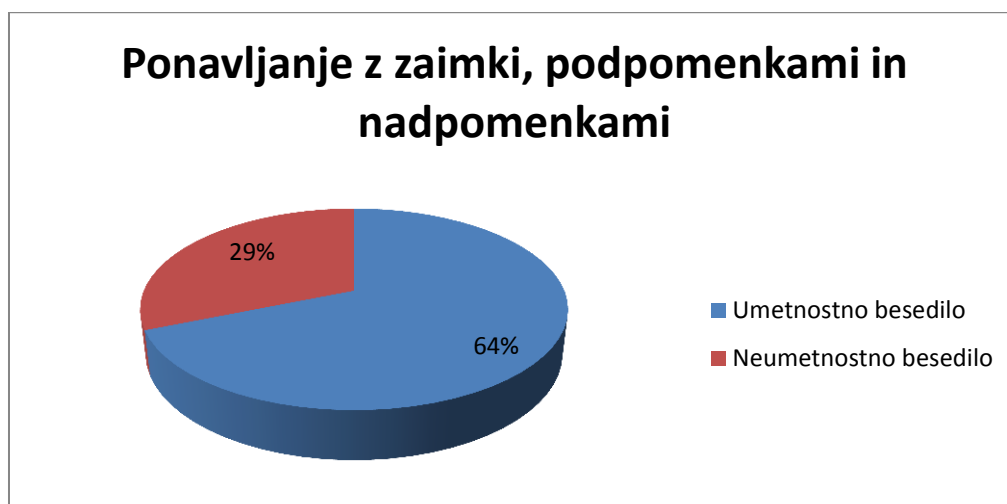
8. 2. 3 Dobesedno ponavljanje

Slika 8: Dobesedno ponavljanje

Iz analize podatkov lahko razberemo, da je v zgodbi umetnostnega besedila uporabljalo dobesedno ponavljanje pet otrok, kar pomeni 36 % otrok. Primer otroka, ki je zgodbo obnavljal z dobesednim ponavljanjem je deklica 8. Pri neumetnostnem besedilu je dobesedno ponavljalo deset otrok, kar predstavlja 71 % otrok. Primer takšnega obnavljanja je deklica 9.

8. 2. 4 Ponavljanje z zaimki, podpomenkami in nadpomenkami

Slika 9: Ponavljanje z zaimki, podpomenkami in nadpomenkami

Ponavljanje z zaimki, podpomenkami in nadpomenkami se je pri umetnostnem besedilu uporabljalo devet otrok, kar je 64 %. Najboljši primer je bila ponovno deklica 4. Pri neumetnostnem besedilu so takšno ponavljanje uporabljali štirje otroci, kar pomeni 29 % otrok. Tudi v tem primeru je najboljši primer deklica 4.

8.3 Kdaj so otroci začeli obiskovati vrtec?

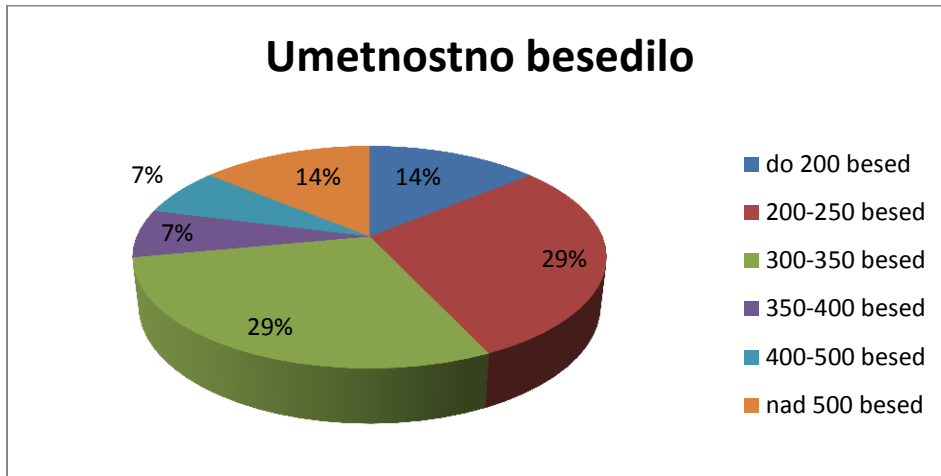
Glede na podatke, ki so mi jih dali starši otrok, ko so podpisali soglasje o sodelovanju otrok v raziskavi, sem lahko razbrala tudi, od katerega leta starosti otroci obiskujejo vrtec in ali to vpliva na njihovo pripovedovanje zgodbe. 11 otrok je začelo obiskovati vrtec leta 2011, torej pri enem letu starosti. Ena mamica za svojega otroka tega podatka ni vpisala, ena deklica je vstopila v vrtec leta 2013, ena pa leta 2014. Samo po tem, kdaj so začeli obiskovati vrtec, ne moremo soditi, kako pripovedujejo zgodbo. Večina je začela istočasno, pa vendar se rezultati uspešnosti pripovedovanja precej razlikujejo, dve, ki sta se priključili kasneje, pa nista slabši v pripovedovanju. Deklica, ki mi je sicer pripovedovala zgodbo umetnostnega besedila, vendar je besedilo popolnoma nerazumljivo, je vrtec prav tako začela obiskovati leta 2011. Samo starost otroka in kdaj je vstopil v vrtec nista merilo za boljše pripovedovanje zgodbe.

8.4 Kazalniki za ocenjevanje zgodbe otroka

Po kazalnikih za ocenjevanje zgodbe otroka, ki so jih v svojem delu objavili avtorji L. Matjanovič Umek, U. Fekonja Peklaj, G. Sočan in L. Komidar, sem opravila analizo

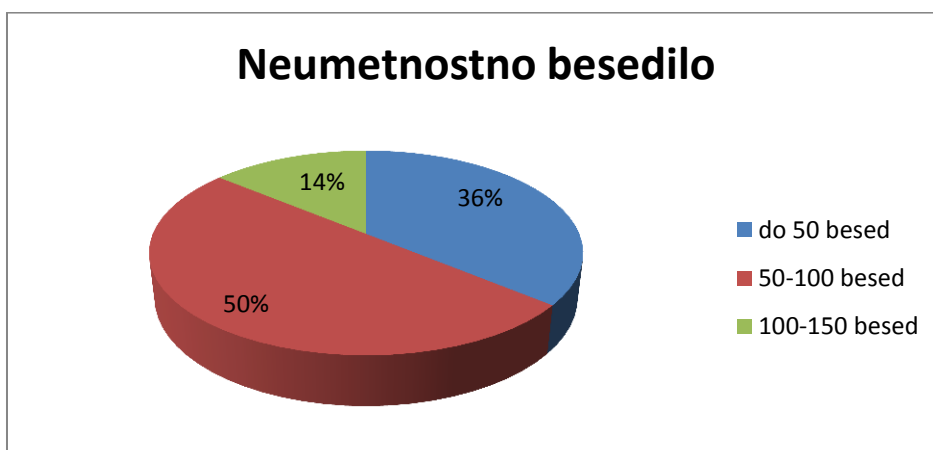
umetnostnega in neumetnostnega besedila. Opravljala sem jo na podlagi 5 kazalnikov: število besed, število dogodkov, povprečna dolžina povedi, število podredno zloženih povedi in število priredno zloženih povedi.

8.4.1 Število besed

Slika 10: Število besed v zgodbi umetnostnega besedila

Pri umetnostnem besedilu je besed v obnovljeni zgodbi mnogo več kot pri neumetnostnem besedilu. Iz analize podatkov lahko razberemo, da je največ otrok povedalo zgodbo z med 200 in 350 besedami. Dva otroka sta povedala zgodbo z nad 500 besedami, kar predstavlja 14 %. Izpostavila bi enega sodelujočega, ki je obnovo povedal z okoli 700 besedami. 14 % otrok je povedalo zelo kratko zgodbo, ki je vsebovala do 200 besed. Zgodbo z največ besedami je povedala v prilogi deklica 7. Naštela sem okoli 700 besed. Zgodbo z najmanj besedami sta povedala v prilogi navedena deklica 10 in deček 3, ki nista povedala niti 200 besed.

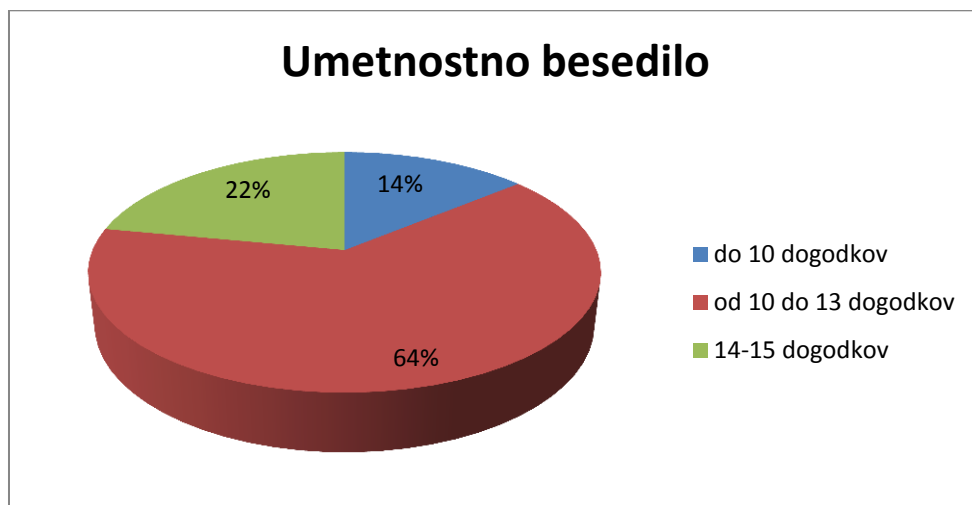

Slika 11: Število besed v zgodbi neumetnostnega besedila

Pri neumetnostnem besedilu je besed v obnovljeni zgodbi bistveno manj kot pri umetnostnem besedilu. Največji delež, to je 50 % otrok, predstavlja 50 do 100 besed. Neumetnostno

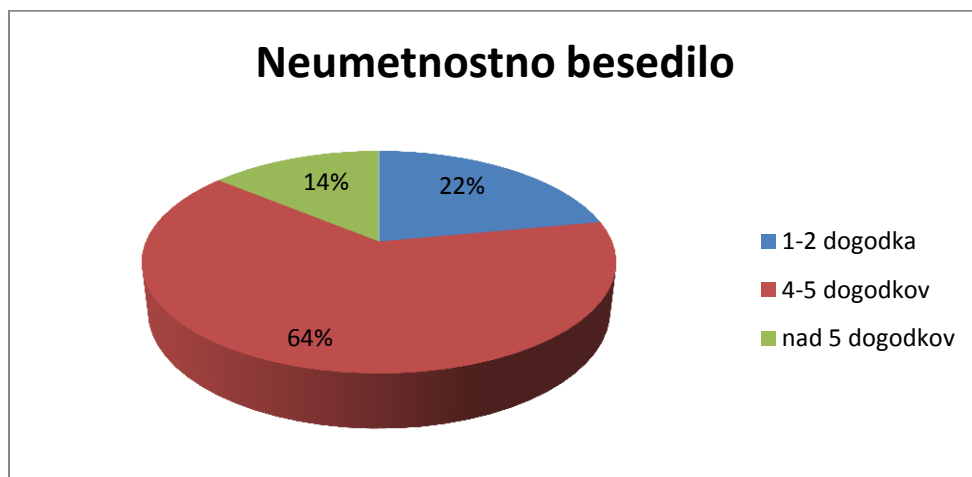
besedilo je bilo tudi zelo kratko. 14 % otrok je povedalo več kot sto besed. V prilogi sta to deklica 4 in deček 2.

8.4.2 Število dogodkov

Slika 12: Število dogodkov v zgodbi umetnostnega besedila

Iz analize podatkov lahko razberemo, da je v zgodbi umetnostnega besedila 15 dogodkov. Največji delež predstavlja 64 %. Gre za obnovo 10 do 13 dogodkov. En otrok je obnovil zgodbo z vsemi petnajstimi dogodki. V prilogi je to deklica 4. Najmanj dogodkov je v svoji obnovi povedala deklica 10.

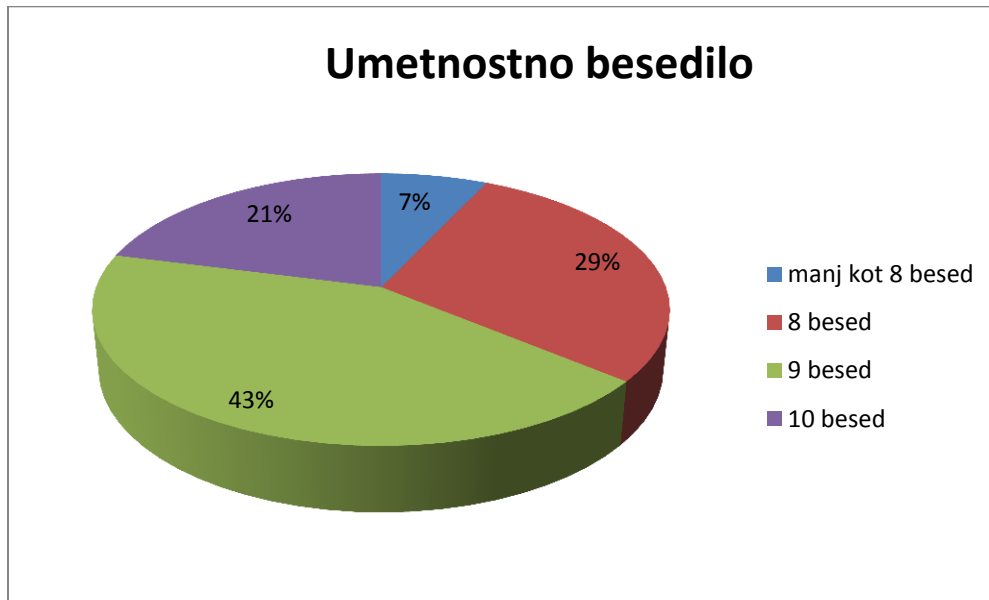

Slika 13: Število dogodkov v zgodbi neumetnostnega besedila

Iz analize podatkov lahko razberemo, da je v zgodbi neumetnostnega besedila 9 dogodkov. Otrok je prepoznal največ 7 dogodkov. Največji delež, kar 64 %, pa predstavlja 4 do 5 dogodkov. 22 % je omenilo samo en ali dva dogodka, samo 14 % pa več kot pet in se je s tem najbolj približalo pravemu številu dogodkov. Največ dogodkov je v zgodbi obnovila v prilogi

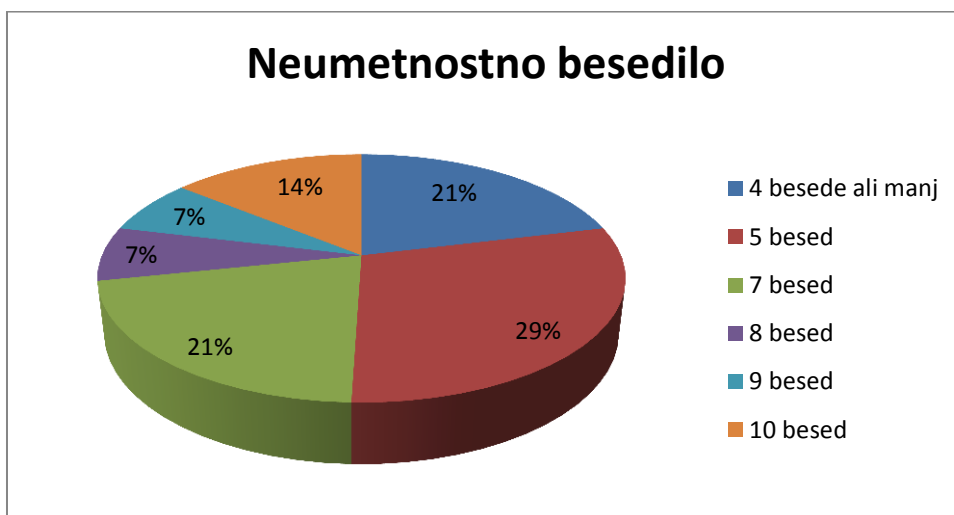
navedena deklica 4, ki se jih je spomnila kar 7, najmanj pa deklica 10, ki je konkretno navedla samo en dogodek, ostalo si je izmislila.

8.4.3 Povprečna dolžina vseh povedi

Slika 14: Povprečna dolžina povedi v umetnostnem besedilu

Iz analize podatkov pri umetnostnem besedilu lahko ugotovimo, da ima največji delež povprečna dolžina povedi z devetimi besedami, kar 43 %. Sledijo ji povedi z osmimi besedami, kar predstavlja 29 %, in povedi z desetimi besedami, kar je 21 %. Manj kot osem besed sem zasledila pri dečku 3, eden izmed otrok, ki je imel največje število besed pa je deklica 6.

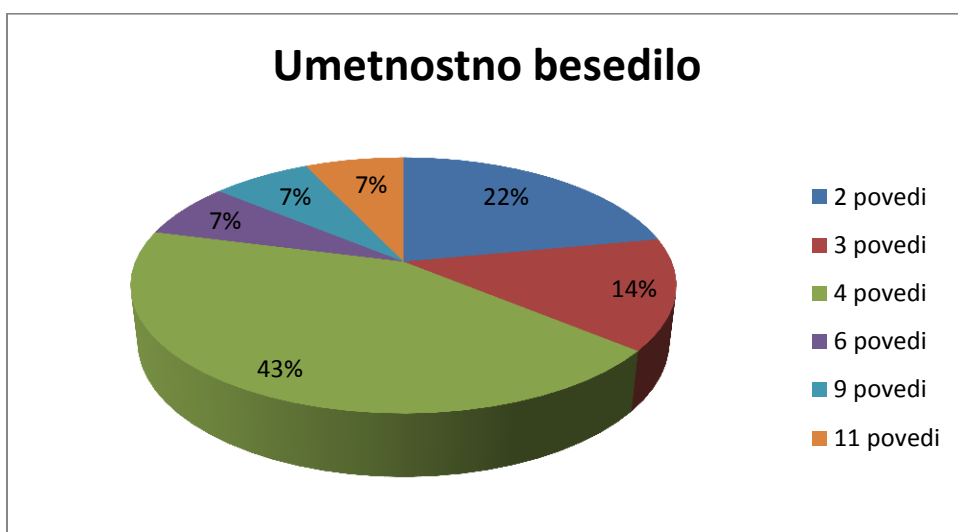

Slika 15: Povprečna dolžina povedi v neumetnostnem besedilu

Iz analize podatkov lahko razberemo, da ima pri neumetnostnem besedilu največji delež povprečna dolžina povedi s petimi besedami, saj predstavljajo kar 29 %. 21 % delež je pri povedih s sedmimi besedami in prav tako pri povedih s štirimi ali manj besedami. Povprečna dolžina z manj kot štirimi besedami je pri dečku 9, največ, 10 besed pa je razvidno pri dečku 2.

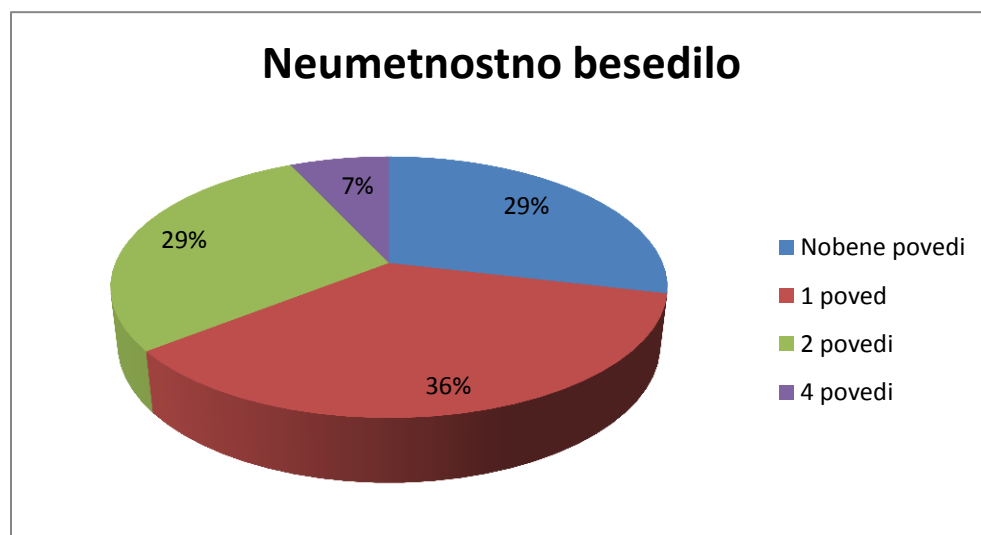
Iz primerjave lahko razberemo, da je pri umetnostnem besedilu največji delež povedi z devetimi besedami, pri neumetnostnem pa s petimi besedami. Besedili ne moremo primerjati med seboj, saj se dolžina besedil znatno razlikuje.

8.4.4 Število podredno zloženih povedi

Slika 16: Število podredno zloženih povedi v umetnostnem besedilu

V umetnostnem besedilu je največji delež podrednih povedi v štirih povedih, saj je po štiri povedi povedalo kar 43 % otrok. 2 podredni povedi je povedalo 22 % otrok, 3 takšne povedi pa 14 % otrok. Ostale številke so manjše. Največ, 11 povedi, je povedala deklica 7, najmanj pa deklica 10.

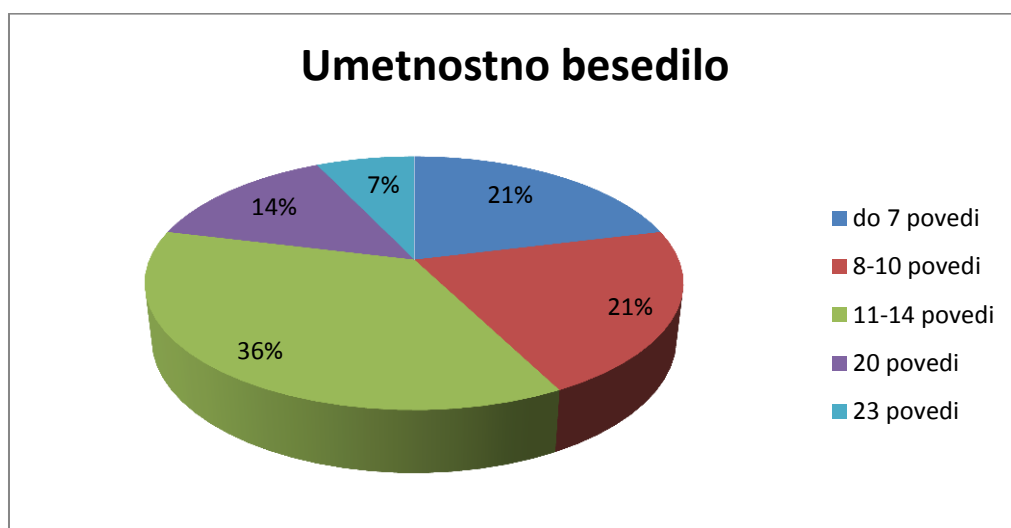

Slika 17: Število podredno zloženih povedi v neumetnostnem besedilu

V neumetnostnem besedilu je največji delež podrednih povedi v eni povedi, saj to predstavlja 36 % otrok. 2 podredni povedi in prav tako nobene povedi je povedalo 29 % otrok. Eden izmed otrok, ki ni povedal nobene podredno zložene povedi je deklica 3. Največ takšnih povedi, kar 4, je povedala deklica 5.

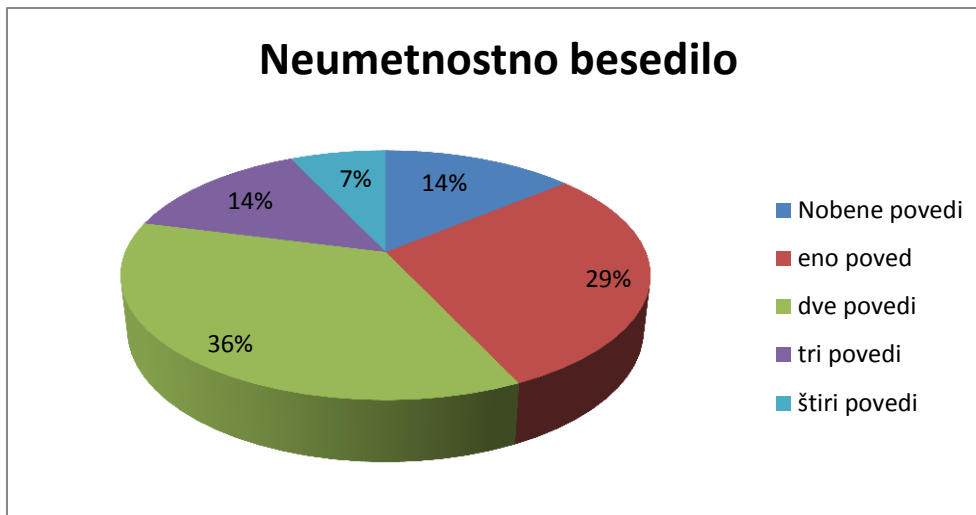
V umetnostnem besedilu je delež podredno zloženih povedi bistveno večji, saj je tudi umetnostno besedilo daljše in so ga otroci lažje obnavljali.

8.4.5 Število priredno zloženih povedi

Slika 18: Število prirednih povedi v umetnostnem besedilu

Iz analize podatkov lahko razberemo, da je v umetnostnem besedilu največji delež priredno zloženih povedi med 11 in 14, kar predstavlja 36 %. Do sedem prirednih povedi in med 8 in 10 povedi pa predstavlja skupaj 21 %. Do sedem povedi je povedal deček 3, kar je najmanj od vseh sodelujočih. Največ priredno zloženih povedi je povedala deklica 4, kar 23 sem jih našla.

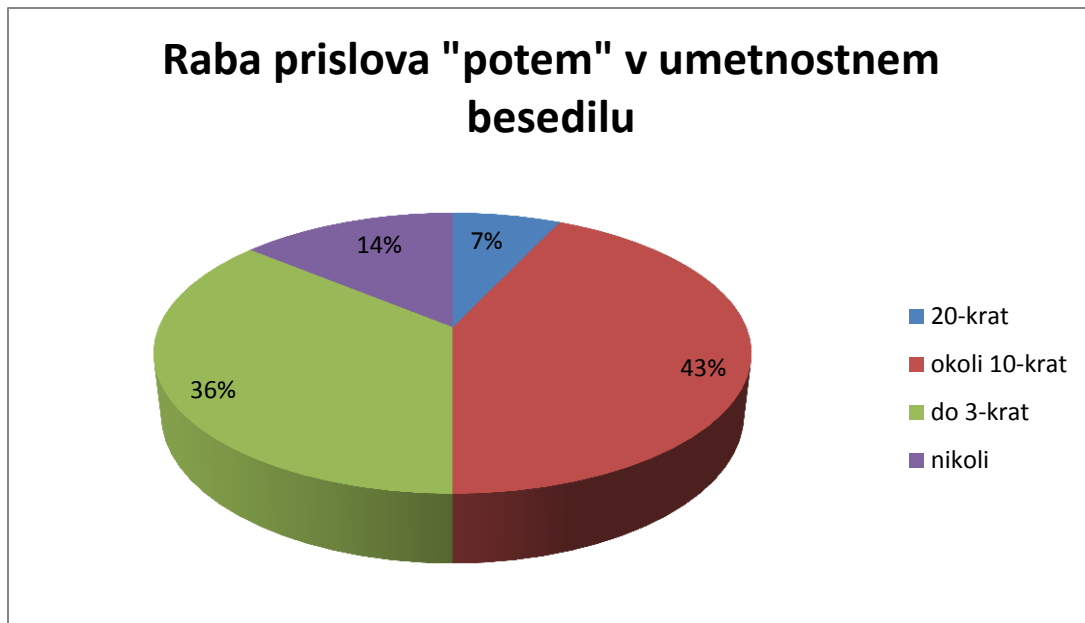
Slika 19: Število prirednih povedi v neumetnostnem besedilu

Analiza je pokazala, da sta največji delež dve priredni povedi, saj to predstavlja 36 % otrok. Ena priredno poved je povedalo 29 % otrok. Eden izmed otrok, ki ni povedal nobene takšne povedi, je deklica 8. Pri deklici 3 pa sem našla največ priredno zloženih povedi, kar 4. Opazna je velika razlika med umetnostnim in neumetnostnim besedilom v številu prirednih povedi. Neumetnostno besedilo je precej krajše od umetnostnega in tudi otroci so obnavljali besedilo veliko slabše kot umetnostno besedilo.

8.5 Raba prislova potem in izmišljene informacije v besedilu

8.5.1 Raba prislova potem

Raba prislova potem se v zgodbah teh 14 otrok pogosteje pojavlja v umetnostnem kot pri neumetnostnem besedilu. V neumetnostnem besedilu ga skorajda ne zasledimo oz. je zelo redek. Ob tem je treba upoštevati, da je to besedilo precej krajše. Moja pričakovanja so bila, da bo zelo pogost v umetnostnem besedilu, vendar so me rezultati presenetili. Samo pri enem otroku se pojavi dvajsetkrat, tj. pri deklici 8, ostali pa ga uporabljajo manj. Rezultate sem prikazala v grafu. Največkrat je prislov "potem" uporabljen okoli desetkrat, kar pomeni 43 % sodelujočih otrok. Do trikrat je prislov uporabilo 36 % otrok. Dva otroka ga v svoji obnovi sploh nista uporabila, to sta deklica 4 in deklica 7. Kot prislov "potem" sem enako upoštevala tudi "pol" ali "in pol".

Slika 20: Raba prislova "potem" v umetnostnem besedilu

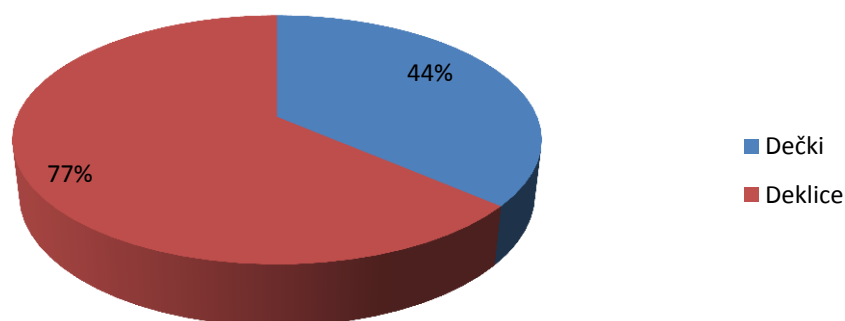
8.5.2 Izmišljene informacije v besedilu

V umetnostnem besedilu sem kot izmišljotine zabeležila: da je kmetica padla v drek, da so kmetico preimenovali v kmetajko ali teto. En otrok je povedal, da je namesto mleka Švigi na smrček padla snežinka. Švigo so tudi preimenovali Lupka, Lisa ... Med obnavljanjem zgodbe so velikokrat vprašali, kako je že ime kužku, kako je ime psički, da se ne spomnijo imena ipd. V neumetnostnem besedilu pa je najpogostejša izmišljotina preimenovanje za oreh. Na primer: namesto oreha so uporabili lešnik in orešek. V eni obnovi je otrok povedal, da bo babica iz oreškov spekla torto, namesto potico. Čisti nesmisel je tudi, da bo iz orehov nastala luža.

8.6 Razlike v govoru dečkov in deklic

Zgodbo umetnostnega in neumetnostnega besedila je obnovilo deset deklic in samo štirje dečki, kar predstavlja 77 % deklic in 44 % dečkov. Razmerje lahko nazorno vidimo v grafu.

Obnova umetnostnega in neumetnostnega besedila glede na spol

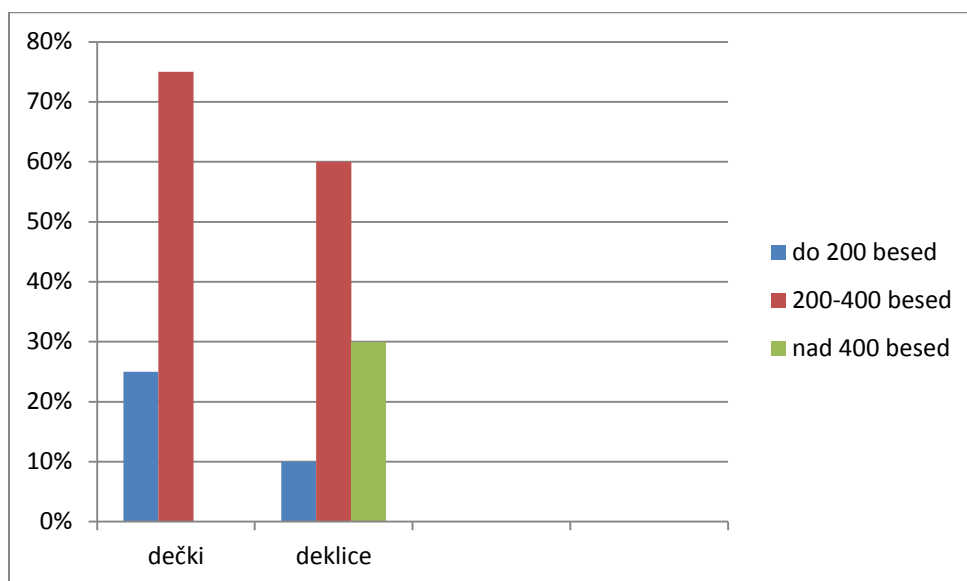
Slika 21: Obnova umetnostnega in neumetnostnega besedila glede na spol

Dečki so mi povedali krajše in splošnejše zgodbe na podlagi koherence in kohezije. Na podlagi kazalnikov za ocenjevanje zgodbe sem ugotovila, da so zgodbe dečkov vsebovale manj besed kot zgodbe deklic. Deklice so v zgodbah večinoma uporabljale več besed in zgodbo neumetnostnega besedila večinoma tudi bolj smiselno povedale. Tudi pri številu dogodkov v besedilih so dečki dosegli nižje vrednosti.

Pri številu podrednih povedi v umetnostnem besedilu so deklice posegle po najvišjih mestih, saj je ena deklica uporabila pri obnovi kar devet takšnih povedi. Dečki so povprečno uporabili dve takšni povedi. Za neumetnostno besedilo tega ne morem trditi, saj je število podrednih povedi, ki so jih uporabili v zgodbi bolj izenačeno. Pri številu prirednih povedi pa ni opaziti velikih razlik med spoloma. Skleпам, da zaradi veznika in, ki je najpogostejši.

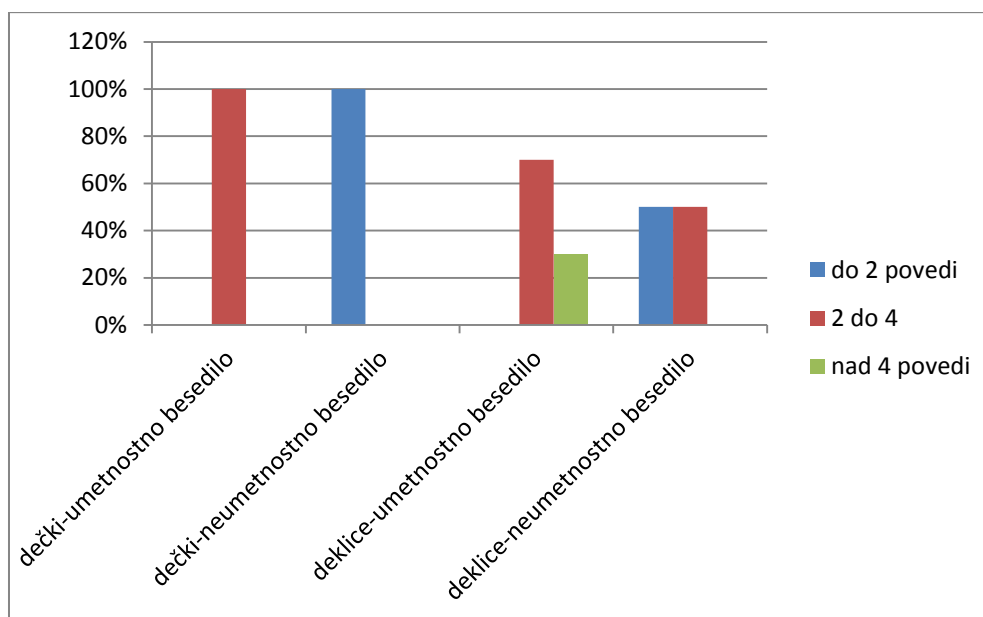
V dveh grafih sem ponazorila razlike med spoloma, in sicer število besed pri umetnostnem besedilu in število podrednih povedi pri obeh vrstah besedil.

8. 6. 1 Število besed pri deklicah in dečkih v umetnostnem besedilu

Slika 22: Število besed pri deklicah in dečkih v umetnostnem besedilu

8. 6. 2 Število podrednih povedi pri deklicah in dečkih

Slika 23: Število podrednih povedi pri deklicah in dečkih

9 Sklep

Namen mojega diplomskega dela je bilo ugotoviti, kako pet- in šestletniki pripovedujejo zgodbo umetnostnega in neumetnostnega besedila. Raziskave sem se najprej lotila na področju kohezije in koherence.

Ugotovila sem, da otroci bolj koherentno in kohezivno pripovedujejo umetnostno besedilo. Tako pri umetnostnem besedilu ni zaslediti nobene zgodbe brez strukture ali s preprostimi opisi ilustracij, saj so rezultati višji. Pri neumetnostnem besedilu se na teh stopnjah pojavi nekaj zgodb, ne zasledimo pa niti enega otroka, ki bi povedal zgodbo s strukturo s čustvi in mislimi junaka. Prav tako je pri neumetnostnem besedilu pri koheziji več dobrednega ponavljanja, ki ga pri neumetnostnem ni. Tako se potrjuje moja prva hipoteza.

Sklepala sem tudi, da bo v besedilih veliko ponavljanja in pogosta raba prislova potem. Rezultati so me presenetili, saj sem bila prepričana, da bo njegova raba mnogo večja. Iz besedil lahko razberem, da je večja raba prislova potem v umetnostnih besedilih, saj je besedilo tudi daljše kot pa neumetnostno. Vseeno lahko potrdim, da je raba tega prislova pogosta in tako potrjujem tudi drugo hipotezo.

Prepričana sem bila, da bodo otroci pri obnavljanju umetnostnega in neumetnostnega besedila dodali kakšno izmišljeno informacijo in tudi to se je izkazalo za pravilno. V umetnostnem besedilu se pojavijo drugačna imena za psičko Švigo in za kmetico, v neumetnostnem besedilu pa se pojavijo drugačna poimenovanja za oreh.

Predpostavljala sem, da ne bo opaziti razlik pri pripovedovanju zgodbe glede na spol. Na podlagi obnovljenih zgodb sem ugotovila, da so opazne precejšnje razlike med spoloma. Pri obnavljanju zgodbe je sodeloval višji odstotek deklic kot dečkov. Samo 44 % vseh dečkov v skupini mi je povedalo zgodbi obeh besedil, medtem ko so deklice sodelovale v kar 77 %. Glede na kazalnike za ocenjevanje zgodbe sem ugotovila, da so deklice dosegle višje rezultate pri številu besed v zgodbi, pri številu dogodkov in pri povprečni dolžini povedi. Zgodbo neumetnostnega besedila so deklice tudi bolj smiselno povedale. Le pri računanju števila prirednih povedi v besedilu ni opaziti razlik med spoloma niti razlik med vrstama besedila. Četrta hipoteza je ovržena.

Nazadnje sem sklepala tudi, da bodo otroci, ki so v vrtcu od prvega leta starosti, besedila pripovedovali na višji ravni. Za enajst od štirinajstih otrok lahko zagotovo trdim, da so v vrtcu od prvega leta starosti. Za enega otroka ni bilo podatka, dva otroka pa sta se pridružila leta 2013 in 2014, torej pri dopolnjenem tretjem ali četrtem letu starosti. Rezultati so zelo raznoliki, zato sem ovrгла tudi to hipotezo. Od časa priključitve v vrtec tako ni odvisno, na kateri ravni in kako dobro otroci pripovedujejo zgodbo.

Diplomsko delo bom sklenila z ugotovitvijo, da so otroci boljši pri obnavljanju in pripovedovanju umetnostnega besedila. Menim, da se tako bolj vživijo v zgodbo, saj so obnavljali zgodbo s pomočjo ilustracij. Pri neumetnostnem besedilu jih vsebina ni tako pritegnila, zato so si s pomočjo fotografije precej pomagali z domišljijo.

10 Viri in literatura

- Baloh, B. 2013. *Pripovedovanje kot kontekst otrokovega govornega razvoja od tretjega do sedmega leta starosti*. Doktorska disertacija. Ljubljana: UL FF.
- Bešter Turk, M. idr. 2003. *Na pragu besedila. Učbenik za slovenski jezik v 1. letniku gimnazij, strokovnih in tehniških šol*. Ljubljana, Rokus Klett.
- Bezenšek, C. 2004. *Otrokovo pripovedovanje zgodbe*. Diplomsko delo. Univerza v Ljubljani, Filozofska fakulteta, Oddelek za psihologijo.
- Blazić, M. 2000. *Skrivni bralni zakladi*. Ljubljana: Rokus.
- Cicido, revija za otroke. December 2015. Ljubljana: številka 4.
- Fekonja Peklaj, U. 2002. *Otrokov govor: različni pristopi k ugotavljanju govornega razvoja*. Magistrsko delo. Ljubljana.
- Fein, G. 1995. Toys and stories. V Pellegrini, A.D. (ur.) *The future of play theory*. New York: State University of New York Press, 151-165.
- Fekonja Peklaj, U. 2002. *Otrokov govor : različni pristopi k ugotavljanju govornega razvoja*. Magistrsko delo. Univerza v Ljubljani. Filozofska fakulteta. Oddelek za psihologijo.
- Grosman, M. 2004. *Književnost v medkulturnem položaju*. Razprave Filozofske fakultete. Ljubljana; Znanstveni inštitut Filozofske fakultete.
- Grosman, M. 2006. *Razsežnosti branja: za boljšo bralno pismenost*. Ljubljana: Karantanija.
- Honzak, M. 1996. *Književnost*. Priročnik z vajami. 11-12. Založništvo JUTRO.
- Jerman, U. 2015. *Jezikovni nativizem: Noam Chomsky in Steven Pinker*. Diplomsko delo. Univerza v Ljubljani, Filozofska fakulteta, Oddelek za slovenistiko.
- Loupy, C. 2005 (prevod: Nina Kokelj in Mateja Gajgar): *Mala radovednica*. EPTA Založba najlepših slikanic in knjig.
- Koradin, S. 1988. *Govorno razumevanje in govorno izražanje 5,5 in 6,5 letnih otrok*. Diplomsko delo. Ljubljana, Univerza v Ljubljani, Filozofska fakulteta, Oddelek za psihologijo.
- Kordigel Aberšek, M. 2008. *Didaktika mladinske književnosti*. Ljubljana: ZRS za šolstvo.
- Kordigel Aberšek, M., Jamnik, T. 1999. *Književna vzgoja v vrtcu*. Ljubljana: DZS.
- Kranjc, S., Saksida, I. idr. 2001. *Otrok v vrtcu*. Priročnik h kurikulu za vrtce. Maribor: Obzorja.
- Kranjc, S. 1992. *Razvoj otroškega govora*. Diplomsko delo. Univerza v Ljubljani, Filozofska fakulteta, Oddelek za slovanske jezike in književnosti.

- Kranjc, S., Marjanovič-Umek, L., Fekonja, U. 2003. Pripovedovanje zgodbe kot možni pristop za ugotavljanje otrokovega govornega razvoja. *JiS*, letnik 48, št. 5, 51-63.
- Kropp, P. 2000. *Vzgajanje bralca*. Tržič: Učila.
- Kurikulum za vrtce*, 1999. Ljubljana : Ministrstvo za šolstvo in šport : Zavod RS za šolstvo.
- Marjanovič Umek, L., Kranjc, S., Fekonja, U., Bajc, K.: Govor deklic in dečkov. *Jis*, letnik 48 (2003). Št. 5. Str. 115-131.
- Marjanovič Umek, L., Fekonja Peklaj U. idr. 2011. *Pripovedovanje zgodbe*. Ljubljana: Center za psihodiagnostična sredstva.
- Marjanovič Umek, L., Kranjc, S., Fekonja, U. 2006. *Otroški govor: razvoj in učenje*. Domžale: Izolit.
- Marjanovič Umek, L. 1990. *Mišljenje in govor predšolskega otroka*. Ljubljana: DZS.0
- Marjanovič Umek, L., Grad, T. 1985. Govorno izražanje ob slikanicah. *Društvo psihologov Slovenije*. Ljubljana, 141-147.
- Orehek, N. 2014. *Vloga umetnostnih in neumetnostnih besedil pri načrtovanju jezikovne vzgoje v vrtcu*. Diplomsko delo. Univerza v Ljubljani, Pedagoška fakulteta, predšolska vzgoja.
- Pavlin Povodnik, M. 1996. *Sporočanje za šolo in vsakdanjo rabo*. Ljubljana: Rokus.
- Petermelj, E. 2013. *Pripovedovanje tri- do štiriletnih otrok in različni konteksti pripovedovanja*. Diplomsko delo. Univerza v Ljubljani, Filozofska fakulteta, Oddelek za slovenistiko.
- Smith K. P., Cowie H. 1993. *Understanding children's development*. Oxford (UK); Cambridge (USA): Blackwell.
- Saksida, I. 2008. *Poti in razpotja didaktike književnosti*. Zbirka zrenja. Mengeš: Založba Izolit.
- Stržinar Ališ, S. 2005. *Vpliv branja na razvoj otrokove jezikovne zmožnosti, ki se kaže v njegovem pripovedovanju zgodbe*. Diplomsko delo. Univerza v Ljubljani. Filozofska fakulteta. Oddelek za slovenistiko.
- Vigotski S. L. 2010. *Mišljenje in govor*. Ljubljana: Pedagoška fakulteta.
- Žnidarič, D. 1993. *Otrokov govor*. Ljubljana: ZRS za šolstvo in šport.

11 Priloge

Priloga 1: Prepisi besedil – umetnostno besedilo

Deklica 1, posnetek 120

Kikiriki. V zgodnjem jutranjem soncu se Šviga ravno zbudi. Tiho zašepeta očku na uho. Kmetica ravno nosi vedro, napol ... Šviga ravno zašepeta očku: Kam pa gre? Očka reče: Pojdiva za njo, pa bova videla. Prišla sta do hleva. Švigi je ravnokar kapljica mleka padla na smrček. Šviga ravno polije kanglico, napolnjeno z mlekom. Ravno vpraša: Kaj brenči? Očka ji odgovori: Zlezi na premog, pa boš videla. Zleze na premog. Ati in Šviga se vrmeta na sprehod. Ona opazi, da ni vseh jajc vzela, ampak bilo je prepozno. Šviga ... Švigi se je jajčka razbila na glavi in takrat sta nadaljevala pot. Ona gre h čebelam in jih, jim hoče malo vzeti medu, ker je bila že tako lačna. Ampak čebele so jo nagnale. Ampak prepozno je že bilo. Takrat so jo, takrat so jo že čebele skoraj že popikale. Ati je rekel: Pojdi k vodnjaku in se pogledaj v, kako si umazana. Ona gre k vodnjaku in se pogleda, kako je umazana. Jaz sploh ne poznam tega drugega kužka. Malo od bližje se pogledaj in Šviga še bolj bližje pride in čof v vodo. Onadva se greta med lokvanji loviti skrivalnice. Tedaj pa Šviga zakriči: Ati, poglej, kje znam plavat. Ona se ravno stisne k mami, tedaj pa odpluje v svet sanj.

Deklica 2, posnetek 121

Kikiriki. Vsa jutranja Šviga, je ati rekel, saj boš vse zbudila. Moje jutro. Kmetica je šla. Je Šviga je šla za njo, ampak kmetica je šla naprej. Kmetica, ko je molzla kravi, mleko, je Šviga bla zraven nje in je polizala. In potem sta šle naprej. Je Šviga je je padla naravnost v drek. In potem je Šviga in potem je ati od Švige rekel, in je rekla Šviga: Kam pa gre? je rekla šviga. Ne vem, je rekel očka, ampak je šla naprej. Potem je kmetica šla jajca vzeti in ravno ene ni vzela. In potem je Šviga šla in je naravno na smrček jajco šla. Potem Šviga je šla ven in je kmetica šla naravno tam k čebelim. Čebele je rekla. Kake zanimive hiške so. To niso hiške, je rekel očka, ampak so čebelnjaki. In v čebelnjaku so ble čebele. Ne it tam Šviga, ampak je očka, ampak Šviga je ni ubogala in je šla. In je rekla: O, kako temno tukaj in in kako so, in kako čebele frfotajo. Av, av je rekla. Potem je šla bližje otoku in nenadoma je rekla: Kdo je to? Pojdi bližje in boš videla. In je šla bližje in bližje in čof, je padla v vodo. In potem je rekla: Lej, kako dobro znam plavati. In potem je očka hop skočil noter v vodo in je rekel: Ravno to si potrebovala Šviga. In potem je šla v nočne sanje in je vse sanjala.

Deklica 3, posnetek 123

Očka in reče Šviga: Lahko grem s tabo. In reče oče: Ja, lahko greš. In sta šla. Potem je Švi, Šviga rekla: Kam gre starka? In je reku ati: Bova videla. Pojdi za njo. In potem je, in je rekla Šviga: Kaj dela starka. In Šviga je rekla, oče je rekel: Boš videla. Šviga je šla blizu krave in par kapljic je na jeziček padlo. In potem je starka in bljuk, potem se je zaletela v ta lonec, ki je dala starka, da malo prej zlila ven mleko. In se je zaletela u kos ... in potem je Lupki oče rekel: Kam? je rekla spet, kam gre pa s to ljubko košarico starka? In je rekel oče: Bova videla, počakaj in bova videla. In potem je rekla v vsako gnezdo je pokukala starka in je vse pobrala. Rekla, rekla je, ni enega ni pobrala. In je rekla, ne , to ne pobrati in prepozno je blo. Lupina jajca od se je že strla. Potem je rekla spet: Kam gre starka. In je rekla spet oče: Malo počakaj in bova videla. In je rekel oče: Ne pojdi blizu, ker je zelo, ker jih boš prestrašila in atija ni ubogala. Šla je in je notri rekla: Zelo temno je. In čebele so delale okrog vratu: Bz, bz. In potem je rekla av in potem sta šla proti ribniku in potem je pogledala v vodo in je rekla: Kdo je, kdo je ta kuža, ki naravnost v moje oči gleda. In je rekel: Še malo se skloni bolj in ga boš prepoznala. In potem je se vedno bolj spuščala. Čof. In potem je rekla: Poglej me, kako plavam. In potem je po enem skoku oče skočil blizu nje. In sta se med lokvanji skrivala skrivalnice. In potem sta prišla domov in se je k mami stisnala. In mama se je prebudila in je rekla: Kje je tvoj oče. In je rekla: Malo počaki, pa boš videla. In je rekla mama: V sanjah si bla, v deželi sanjah.

Deklica 4, posnetek 127

Ob prvem petelinjem petju se očka prebudi in Šviga vstane, se, Šviga zaspano zašepeta: Kam pa greš? Na sprehod, saj boš vse zbudila. Lahko greš z mano, ji zašepetal očka. Kam ... Kmetica se je že napotila k vratom, k lesenim vratom in Šviga je vprašala: Kam pa gre. Greva za njo, pa boš videla. In sta šla. Kmetica se je usedla na pručko k Liski, najmanjši kravi na kmetiji. Kaj bo pa zdaj? reče šviga in in se skrije med slamo. Malo še počakaj pa boš videla. Počakaj in ... Hip zatem pade v, bližnje v vedro nekaj belega. Šviga pomoli smrček bliže, da bi, da bi ... in špric mleko ji pade na smrček. Mmm, to je pa res dobro. In Nenadoma skočita, zaslišita nek, nek čudni glas. Kaj pa je to? reče Šviga in se skrije med očkove tace. Tale, na tale kup premoga splezi, pa boš videla. In poglej čez špranjo in Šviga spleza na premog in se v hipu prestraši in v hipu skoči in in pa, in pa res premoga ... Čisto črna je od premoga. Kmetica je ravno vzela, je ravno vzela, je nalila mleko v veliko kanglo, vso mleko in potem so preostale kapljice padle na Švigo. Oče se je spravil v smeh. Zdaj pa izgledaš tako kot maldatinec, Kaj je to maldatinec? To je pes, z belimi lisami, s črnimi lisami, ti si pa ravno

obratno. Švi, Kmetica je nesla ljubko košarico in je Šviga rekla: Kam pa gre zdaj. Greva za njo in bova videla. In sta šla. Švi ... Kmetica pobere jajca z vsakega gnezda. Ko gre, ko gre iz, iz kokošnjaka, reče, se še približa Šviga, enega je pozabila in je tekla do njega. Pazi, to so jajca so, to so jajca in jajca se lahko ... Ampak bilo je že prepozno. Jajce se je strlo na njeni glavi. Šla sta ven in sta spet videla kmetico in jo vprašala, kam pa zdaj gre. A če grem za njo, bom vidla? Ja boš. Pa greva za njo. Kmetica je šla do ljubkih hišic. Bile so v vrsti. Kaj je pa to, in so ble v vrsti. Kaj je pa to? vpraša Šviga atija. To so čebelnjaki, ne hodi blizu, saj čebele nimajo rade, če jih motiš, In čebele, ko je kmetica šla, je Šviga stekla k čebelnjaku. Drla se je: Ne bom jih motila, samo pozdravila jih bom. In je rekla, uh, tu je pa čist temno. In je se, in je z medenim smrčkom vohljala po čebelnjaku. Mmm, to pa diši. Ampak to čebelam to ni bilo všeč. Neprestano so krožile okoli vhoda in je Šviga hitro pobrisala. Tekla je do, tekla je do, tekla je do, do mlake in je rekla, kdo, ker je bla žejna. Kdo je pa ta kuža, rumenobel in ima na glavi čuden klobuk. A ga ne prepoznaš? Ne. Malo si ga še od blizu poglej. In Šviga je šla bližje in bližje in čof padla not. To ti bo prav prišlo, je rekel ati. Šviga pa je neprestano plavalala, plavalala. In je rekla: Lej, kako lepo znam plavat. In potem je rekla: Kaj pa ti? Trenutek počakaj. In samo en skok in je že bil v vodi. Šla sta se skrivalnice med lokvanji. Potem sta prišla nazaj. In se je Šviga stisnila čisto k mami, ampak mama se je prebudila. Kje je pa očka? Šviga je rekla: Jaz sem že zajtrkovala. Zmajčke z medom in mlekom. Kje je pa očka? Malo počakaj, pa boš videla. Švigala je zasanjala v resnični svet sanj.

Deklica 5, posnetek 128

Am, Očka se je navsezgodaj prebudil in potihoma se je odplazil. Šviga se zbudi in vpraša očka: Kam pa greš? Očka ji odgovori: Potovat grem. Šviga reče: Lahko grem s tabo. Očka reče: Ja. Videla sta kmetico. Šviga je vprašala očka, kam pa gre in potem je sta jo zasledovala in prišla sta do najmanjše krave. Hm. Kmetica postavi vedro nad kravo in začne molst. Šviga pride bližje in kmetica ... Ko kmetica stisne stisne kravi zizo, špricne in Švigi prileti na smrček. Šviga si oblizne brke in in šviga ravnokar prileti v vedro, ki ga je ravno odložila kmetica, kmetica. Kako je že kužku ime? Šviga se zaleti v vedro in drobne kapljice padejo nanjo. Očka se zasmehlja. Zdaj si pa kot martinček. Šviga šviga odgovori: Kaj je martinček. Očka ji pozorno odgovori: Martinček je bel in ima črne lise. Potem vzame kmetica košaro in se odpravi na pot. In in in ko pride kmetica kmetica do kokošnjaka, vzame jajca. Lisa odgovori: Enega je pozabila. Očka odgovori: Ne, to je jajce, pazi. In šviga ... a prepozno. Šviga skoči na jajce in pok. Jajce se zdrobi na vse koščke. Potem jo, potem zasledujeta še enkrat kmetico. In potem, preden pride kmetica do malih lesenih hišic. Šviga že: Kaj je to? Očka ji odgovori: To

so čebele. Zdaj seveda ne hodiš tja, a Šviga ga ne uboga, Saj ne bom, saj jih ne bom motila, samo pozdravila bi jih rada. In Šviga da srček od eno luknjo v čebelnjaku in oh, kako je dobro. Potem ven priletijo čebela in Šviga zbeži. Potem se vrne, ne, in Šviga zbeži. In potem, ko pride, ko prideta do jezera ... Šviga: Kaj je tisti kuža, ki me gleda ravno v oči. Očka ji odgovori: Malo bolj bližje pojdi, pa boš videla. In Šviga gre še bližje in še bližje in čof. Šviga pade v vodo in začne plavati. Šviga reče: Očka, pridi še ti. Samo en sam skok in očka je že v vodi. Potem Šviga reče: Se greva skrivalnice. Očka reče: Ja, skrivalnice se med lokvanju. Očka odgovori: Šviga, ti šteješ. Šviga šteje. Očka se skrije v prvi lokvanj. Potem se vrneta nazaj domov in šviga se stisne k mami. A mama takoj pogrunta in Šviga je odplavala v svet sanj.

Deklica 6, posnetek 132

Ati je hotu it na sprehod. Je se zbudila Šviga pa je rekla, kam pa gre. Pa je reku na sprehod, in je rekla: A lahko grem s tabo? In je reku ja. Pol sta pa šla. Pol sta pa vidla kmetico, ko je glih hotla it neki nardit, in pol je šla pa Šviga za njo. Pol ko je pa šla kmetica h kravi, pol ko je molzla, pol je pa neki belega skočlo, pa je rekla: Mmm, to je pa dobro. Pol se je pa razlilo mleko, ko ga je ravno kmetica dala v vedro. Pol pa brr, brr, pa je bil to velik žužek, pol pa skoči k očku med noge. Pol ko je mela kmetica srčkano košarico, je pa pol rekla: Dobri so. Je očka rekel: Ti si jedla jajce. O, zmajčki so pa bli dobri. Šviga je šla tja, ko so bile kokoši in pol je reku očka: Ne! Ampak je že blo prepozno, Šviga je že mela na glavi jajce. Je kmetica spet šla, je bilo, da sta ji sledila. Potem je pa, ko je kmetica šla, je pa rekel očka: A lahko greva tja. Ne, raje da ne hodiš, a Šviga ne uboga,. To je čisto temno. Povoča s smrčkom in reče: To pa diši. Ampak čebelam, čebele tega ne marajo. Hitro skočijo in obkrožijo krog. Šviga reče na pomoč, na pomoč in sta šla. Potem je bila cela od medu, Čebele so jo imele rade, ampak so jo tudi malo popikale. Potem, ko se je pogledala, je mislila, da je to bil drugi pes. Ali ne poznaš, poglej še bolj bližje in še bolj bližje. In čof, šviga padla je v vodo. Potem je pa rekla: Rada bi vesela, ponosna. Očka, poglej, kako lahko dobro plavam. Kaj pa ti? Odmaknil se je in čofnil v vodo. Potem sta se šla skrivalnice. Potem ko sta prišla domov, se je Šviga stisnila k mamici, a mamica se je zbudila. Vprašala je, kje je očka. Tukaj. In Šviga je zaspala in odplavala v deželo sanj.

Deklica 7, posnetek 133

Zdaj vidiš. Tam je kmetica. Kako je že ime psički? Šviga reče: Kdo pa je to? To je kmetica. Šviga reče: Kam pa gre. Kmetica gre za lesenimi vratami. Očka pa Šviga greta pa za njo.

Kmetica se usede na leseno pručko, oče pa se skriva med slamo. Šviga reče: Ka pa dela. Je rekel očka, je rekla Šviga ... Očka je rekel: Molze kravo. O, to pa se sliši zanimivo. Grem malo bližje. In ko je šla malo bližje, ji je na smrček padla kapljica. Šviga je rekla: O, snežinka. Ne, to je mleko, je rekla, Če je belo kot snežinka pa kot sneg. Mleko je tudi belo. Skrij se med kup premoga, boš vidla, kaj dela zdajkmetica in še tam je helikopter. In ko je glih šla gor, so se kamni iz premoga začeli usipati dol. Ne spomnem se, kk ji je ime. Šviga je padla dol, in glih tam kjer je kmetica dala mleko, se je zaletela. O, še več snežinkic, je rekla Šviga. To niso snežinkice, to je mleko. Če so spet bele kot sneg pa snežinke. Ta je tudi mleko. Ko sta k hiši hodila, sta videla spet kmetico. Šviga je rekla: O, ljubko košaro nosi. Kam pa gre? Nimam pojma, pojdiva za njo, pa bova videla. Helikopter je že daleč stran, je rekle očka. (nekaj nerazumljivega). Pa sta šla. Šla sta v tako hišico, kjer so notri kokoši. Šviga in očka sta bila pred vrati in sta se skrila kmetici, da bi lahko Šviga pogledala jajca. Ko je kmetica šla, sta šla notri. Kaj pa je tistalo tamle? Jajce, eno je pozabila. Šviga je skočila gor. Očka je rekel, da ne, ni ga ubogala in je skočilo In je že bilo prepozno. Lupina, jajce in se je raztrešilo. Ko sta spet hodla za hiši, sta videla kmetico. Kam pa gre zdaj, očka. Proti tistim pisanim hišicam. Greva za njo, da jih bova videla. In res so bile pisane. Ko je kmetica odšla, je šla proti pisanim hiškam. Očka je rekel, da ne, šviga ga ni ubogala. Čebele imajo rade med. Pa saj jih ne bom motila, le pozdravila jih bom. In je bilo prepozno. Smrček je dala čez luknjo in je rekla, to pa slastno diši. Ne Šviga, tam so čebele, lahko te popikajo. Je že bilo prepozno. Šviga je tako razdražila čebele, da so prišle ven in jo popikale. Šviga je rekla: Na pomoč, na pomoč. In sta šla k ribniku. Šviga je tako bla tako žejna. In je rekla: Kdo pa je tale kužek, ki me gleda v vodi. Poglej si ga od bližje, pa boš videla. Šviga se je napogibala, napogibala in se je znašla spet v vodi. Šviga je znala plavati,. Očka tega ni vedel. Psi ne znajo plavati, je rekel. No, ne vem, prav o tem, ko sem bila še čisto majhna, tudi nisem videla. Ko sta šla. Oo, A bi se šla še med ribnikom z lokvanjem skrivalnice? Ja, je rekel očka in sta se šla. Potem sta šla domov. Ko se je Anka, ko se je Šviga stisnila k mamici. se je mamica zbudila in je rekla: Kje sta pa bla. Kje je pa bil očka? Kar poglej in boš videla. No, In Švigala je zazehala in zaspala. (nekaj nerazumljivega) Zdaj pa vem, kje sta bla. Šla sta na sprehod ob ribniku. No, pridi še ti k nama in je šel.

Deklica 8, posnetek 138

Se zbudita in očka potihoma kje vašim otrokom, ampak Šviga se zbudi. Šviga vpraša, kam gre očka. In kaj reče očka? Če hočeš, lahk greš z mano. In pol sta šja na kmetijo. In pol sta vidja kmetajko, to je v roki nosla en eno vedro. In pol je najmlajša krava pomolzja in je ven

nekaj mleka skočlo. In pol in pol in pol in pol je dala smrček bolj bližje, da bi bolj vidja, kaj je to to belo. In pol je skočjo kapljica mleka na nos. Mm, kako slastno. Pol pa si je očistila. In pol to je med tacami, od očka tacami je bla, pol pa je rekja, kaj je tukaj, pa je rekel oče: Kar pojdi, pa pogej kaj je. Pol je pa pagedla, in en ogromen črn hrošč se je ogasu. Pa je hiter zbežaja dol in kih to je kmetajka. (nerazumljivo). In pol sta šla naprej. Pol je vprašaja, pol je bil helikopter daleč stran,. In pol je rekja, o kako lepa košarica. Kam pa ti, je vprašaja. Očka je rekel, ne vem, pojdiva za njo, pa boma videla. In kih, to je (nerazumljivo) ... eno jajco je pozabila. Pol je smrček dala na jajce in pol je rekel ati, pazit, to je jajce ampak prepozno. Se je že polomlo jajce. Pol, ja kam pa gre. Ne vem, grema za njo. In pol si je natakna, si je nataknela ... in pol hitro je odšla ... Je jeku oče, pazi, čebele so. Lahko te piknejo, Veš oče, ne bomjih. In pol so pršle ven čebele, niso ga napikale, na pomoč.

Deček 1, posnetek 139

Šviga reče: Kam greš? Šviga odgovori. Na pot, lahk greš z menoj. Nerazumljivo ... Ko je šla ona, sta šla še onadva. Potem sta, potem ko je kmetica točka mleko iz kravcem, je Šviga not pomolila na (mleko nerazumljivo). Potem je Šviga šla gor in je pogledala. Vidla je, ogromen, ogromen. In ji je spodrsnalo in je pristala. Je rekel očka: Zdaj si tako kot en dalmatinček. Potem sta odšla naprej in sta počakala in je že tam bila, helikopter je bil že daleč. Tam je bla kmetica. Je ljubko košarico... Potem sta šla naprej potem reče Šviga, eno si že pozabila in gobček pomoli in jajce se je glih potem. Greta naprej. Reče šviga: Če bova šla za njo, bova odkrila, kam gre. Potem je Šviga rekla: Kake lepe hišice so pa to. To niso hišice, to so čebelnjaki. In je šla kmetica naprej in je Šviga skočila in je rekla. Nočem jih poškodovat, samo pozdravila bi jih rada. Potem je rekla: Tu not je pa temno in čebele so letale pred vhomom in Šviga je klicala na pomoč. Potem sta prišla k vodi in je Šviga rekla: Žejna sem. In reče: Kdo je ta kuža. Poglej naprej in boš videla. Potem pade noter in reče: Lej, kako znam plavati. Potem še očka skoči in skoči do nje. Potem pridejo nazaj in se Šviga stisne k mami. Mama se zbudi in reče: Kje je ati? In Šviga reče: Počakaj in boš videla.

Deklica 9, posnetek 140

Mala radovednica. Radovednica se, ko se očka vstane, radovednica se tudi zbudi. In ko se zbudi, pogleda: Kam pa greš očka? Na sprehod. A greš tudi ti zraven? Ja in sta šla. Zagledla sta eno teto, skodelico je imela v roki. Šviga se je vprašala očka: Kdo je, kam gre? Pridi, pa boš videla. Kmetica je vzela stolček najmlajši kravici je dala skledo in je stiskala. Prvo si je obrisala roke in je stiskala mleko. Očka, je vprašala Šviga, kaj dela? Pejt od blizu, pa boš

videla. Šviga je šla od blizu, pa je videla. Smrček je dala malo blizu, da ve, kaj je to. Ko je stiskala mleko kmetica, je zadnja kapljica mleka kapljalo na jezik. Šviga Šviga je mislila kaj je to blo. Kaj je le blo? Očka je reku, pejt gor, pa boš vidla. Šviga je šla gor, splezala je, in potem pa spet en ... Za Švigo je... Šviga se je skotalila točno k tisti kravici in je točno pri loncu že bla. Lonc je padu in nerazumljivo. Šviga je zdaj vedla, kaj je to. Mleko je. Švigo spet vse zanima. Kam gre kmetica? je rekla očku. Očka je odgovoril: Tud jaz ne vem, Pridi, pa bova vidla. Kmetica je šla in je šla k putkam. Putkam je vzela jajce in je šla. Eno jajce je padlo. Šviga ga je povohala in ga je skotalila proti hlevu. Nesi mi ga, to je najboljšje jajce in ji je jajce padlo na glavo. Mm, dobri zajček. Očka je rekel:, Ne, to je najbrž jajček. Mm, imam rada zmajčke. Spet jo je zanimalo, kam je šla kmetica. Grem za njo, pa bom videla, je rekla. Kmetica si je nataknala rokavice in je šla vzet med čebelicam. Šviga vpraša, Šviga: Očka, kaj je tam? Hiške. Not so čebele. Potem ko je kmetica odšla, je šla še una k čebelim. Ne taj, Šviga, ne taj, čebele te bojo piknale. Sej pozdravit jih hočem. Smrček je dala not in je zavohala. Ni pogledala, tema je bla. Čebele so šle ven in so letele okrog nje. Potem je Šviga bežela in je šla proti ribnikom. Žejna sem. Popila bi mal vode, je rekla Šviga. Stegni se not pa boš lahko pila. Šviga se je stegnila not še bolj še bolj in je padla čof v vodo. Potem je še oče skoču. Skok je naredu in je že bil vodi. Priplavala sta drug drugmu in že sta bila pri sebi. Šviga se je zbudila, mama pa je vprašala: Kam je šel oče? Šviga je rekla: Boš videla, sam mal me glej,. Očka se je vrnu in zdaj je konec.

Deček 2, Posnetek 144

Šviga se zjutraj zbudi. Ne vem, kaj se je zgodilo? (Z očkom odide na sprehod). Z očkom odide na sprehod. Šviga govori: Kam pa gre kmetica? je vprašala očka. Boš že videla, moja radovednica. In potem gre k najbolj majhni kravi in potem pa na smrček pade slastno mleko in potem je gledala nvzgor in je splezala na kup premoga. In poltem se je skotala s premoga, tk se je ustrašla, da se je kar skotalila dol s premoga. Kam pa gre zdaj kmetica? Bova že videla. Ampak takrat je šla k kokošnjaku. Rekla je: Mmm, kako dober zajček, je odvrnala Šviga. In potem je: Mm, kako je dober zajček. Očka pa je rekel: To je jajček, ne zajček. Potem je pa rekla: Kako dober je zmajček. Potem pa: Kam pa zdej gre kmetica? Si je dala rokavice gor, kapo gor in radovednica je šla. In potem je šla k panjem, tam so bile čebele. Očka je rekla, ne hodi blizu, ne hoče, da jih kdo moti . Samo pozdravit jih hotla, očka. Potem je pa noter bilo črno. Mal meda gor, potem pa čebele in čebele se jim približajo in potem jo pregnajo stran. Potem pa gre tja k vodi igrat se. Kdo je tale kužek, ki me gleda in ima klobuk na glavi? Nagni se blizu in boš videla, kdo je. Pa se nagnalaje blizu in vse bližje in vse bližje

in čof, se je znajdla v vodi. Je rekla takoj bom. Pridi očka v vodo. Pridi očka v vodo in bo že vidu, ko bo skoču v vodo. in je vidla Šviga, kk je v vodi. In potem sta se igrala skrivalnice med lokvanji. In potem se je takoj znašla pred k mamu. In potem se je takoj zbudla in potem pa je vidla, da je samo sanjala, Mama ji je odgovrila: Kje pa je očka? Verjetno si ga že videla. In je prišu. V sanjah ... Bila sva na ... tam, kjer je bila kmetica. In je rekla mama, samo sanjala si.

Deček 3, posnetek 146

Šviga se zbudi in gresta z očkom na sprehod. Opazujeta kmetico, kako gre proti lesenim vratom. Gresta za njo in mm. Liska je najmlajša krava v hlevu in mm okusi mleko. Potem pade naravnost do vedra. Kmetica gre s polno košaro gor do travnika in očka reče: Pazi, prepozno je. To je bilo jajce. Rada jem zajce. Ne zajce, jajce. Rada jem zmajčke. Pol gre kmetica po travniku z veliko samokolnico. Greva za njo, pa bova lažje videla. Vau, hiške so pa res ljubke. Raje ne hodi proč. To so čebele, nočejo, da jih motiš. Saj jih nočem motit, samo pozdravila bi jih rada. Kdo je ta tu, ko me gleda? Ima klobuk in po obrazu umazano zeleno bravo. Pojdi bližje, pa si ga boš lažje ogledala. Kar naprej, še bolj bližje in bližje in bližje in čof. Kar znajde se v reki. Pol gre za njo tudi ati in igrata se vodne skrivalnice med lokvanji. Kje je ati? Le počakaj, pa boš videla. In pol je vstopila v resnični vodni svet sanj.

Deklica 10, posnetek 148

Šviga se prebudi in očka reče: Šviga, na sprehod grem. Šviga spet reče: Kam pa gre kmetica? Očka reče (neraumljivo). In pol prične mleko. Ati se zelo nasmeji in res je probala mleko. Potem se je spustila in se zaletela v kanto, ko je kmetica pustila. Spet je Šviga povedla, kam pa gre kmetica. Bolje, da ji slediš. In potem se je razbilo na glavi jajce. In Šviga tk odpre usta in ji pade na glavo. Šviga je spet rekla: Kam pa gre kmetica? Bolje, da ji slediš. Ne smeš motiti čebele. Sam pozdravila jih bom, je rekla Šviga. In potem je bilo ... od čebele nogice dale na .. Na koncu je na tačko dala noge in je odprla usta. Tega pa že ne poznam. Še bolj bližje. Je bla še bolj bližje. In sta se šla v potoku igrat en skrivalnice. Tačka je rekla: Poglej, kk znam plavati in potem se je stisnala k mamici Šviga in končno konec.

Deček 4, posnetek 150

Očka je šel na sprehod, mala radovednica se je pa zbudila in je hotla it z njemu, pa je šla z njemu. Kam gre kmetica? pojdiva za njo, bova videla. Malo mleka je padlo na gobček in je rekla, kk toplo je. In pol, kaj je to. A lahko grem k oknu? Ja bom pa šla. Tuki sn. In kam pa

zdej gre kmetica. Lahk ji mal pomagaš (Potem sta ji sledila). Eno jajce je pozabila kmetica pa jo je kar mala radovednica hotla vzeti. Pa se je lupina razpočila, je padlo na njo jajce. In pol je mala radovednica šla zravn kmetice. Kaj so pa te male ljubke hišice. To so čebelnjaki, je reku očka. Očka je reku: Ne it tja, pa ga ni mala radovednica poslušala. Sam pozdravit jih hočem. Ne, lahk te pičijo. Mala radovednica ni ubogala očka in je kar šla. Sam pozdravila bi jih. In pol, na pomoč, na pomoč, je klicala, pol je pa šla ven. In kaj je ta kuža, kaj je ta kuža, kaj je ta kuža, ko me gleda, ko je bel in rumen. Kaj je ta kuža? IN se je mal nagnila in čof je pristala v vodi. Očka poglej, kk dober znam plavati. Pol sta pa šla se skrivalnice igrat med lokvanji. Pol sta pa prišla nazaj in pol sta ... Js sem mami zbudila in je rekla kje sta bila. (Konec je moj, saj se fantek ni spomnil zaključka).

Priloga 2: Prepisi besedil – neumetnostno besedilo

Deklica 5, posnetek 151

Da je fantek privabu veveričko tam z oreščki. Pol je pa pol je pa nesel babici, pa je skuhala torto iz oreščekov. Če pa kje vevrička pozabi orešček, pa zraste drevo. Ko zraste drevo, zrastejo orehi na njemu in potem imajo zeleno lupino. Ko je že dovolj časa, se lupina razpoči in oreh pade ven.

Deklica 3, posnetek 152

Jedrca so veveričje ... Vsako novo leto so na drevesu . Vsako novo leto je zrastel drevo in vsako novo leto zraste na njemu orehi in veveričje so jih prišle jesti. Potem je veveričja si prihranila ali pa pojedla. In potem, potem je šla v svoj brlog in pojedla in potem je ...

Deklica 1, posnetek 153

Nik je najdel oreh in babica jih je trla, ker bo spekla potico, Nik je dal veverički en oreh in ga je pojedla. Ugriznila ga je. Lupino je ugriznila s svojimi zobi in tisto kar je bilo notri, je pojedla. Rastlino je skrila v zemljo in iz oreha je zrastlo drevo. In veverica si ga je za naslednjič pustila, da bo še pojedla tisti oreh. In ko je zrastel, ga je še pojedla in potem je še in potem ga je še enkrat posadila in ko je zrastel, ga je še enkrat pojedla.

Deklica 7, posnetek 155

Nik zna veverico spraviti v svojo bližino. Babica stere orehe, da iz orehov naredi potico. Veverica si jih ... Kaj bo pa veverica naredla s temi orehi? S svojimi močnimi zobmi jih bo strla in jih pojedla. Iz orehov lahko nastane tudi drevo. Prvo nastane majhna rastlinica, ko se stere iz oreha. Veverica, ptička in babica so zelo veseli orehi al pa še kdo.

Deček 1, posnetek 156

Kaj nastane iz oreha. Nik zna zvačiti veverico v svojo bližino. Danes ji je dal oreh, oreh v zeleni lupini. Veverica je odgriznila in pojedla jedrce. Potem veverica, babica, ti in kdo še (naprej je prebral besedilo).

Deček 3, posnetek 157 + 158

Iz oreha nastane drevo. Lupina pade dol in veselo žuželke grejo na njo in jo pojejo. Veverica je pa z zobmi ogloda, z močnimi zobmi je poglodalala. Iz rumenih listov bo zrasla nova hrana.

Spomladi bodo zrastle nova drevesa. Lupina se bo razrahlala in bo iz njih nastala oreh. A je še kaj drugega? Na orehih bo zrastle hrana. Babica jih je dala, da jih bo veverica pojedla, saj bo iz orehov spekla potico.

Deklica 8, posnetek 161

Veverica zna pregrist s svojimi močnimi zobami lupino in ... Če pa daš orehe v zemljo, pol pa nastane drevo. Pa se nardijo listki, pol se pa malo počakajo, pol pa spet drevo nastaja. In en fant lahka privabi veveričko na orehe.

Deček 2, posnetek 162

Veverica je glodla orehe in ... Kk pa gre naprej? In je zelo močno glodala orehe. Iz orehov, ki ga je veverica pustila pa nastanejo drevo. Potem je pa mala rastlinica, potem so pa zeleni listki, ko pa lupina počī, suši, so pa vsi veseli. Dedek, pa veveričke, pa še vsi in iz teh rastlinic lupina počī, ko se posuši in to je in babica in vsi so veseli. Ko lupina počī, se posuši, so vsi veseli. Ptiček, veverička in babica in vse naprej so veseli. In to je zato nastane drevo z manjšimi orehi in ko so orehi posušeni, lahko iz njih neki in potem iz njih nastane velik drevesa in je vse kr in je vse veselo.

Deklica 10, posnetek 163

Prinesel je orehe in je dal veverički in ko je se tto zeleno lupino in to ko je nastala ena luža in se je to izgrizla ven ono in potem je pojedla. In potem se je res res res to nardilo. In končno se je pač nardila kaj prima. In to in to se je nastala luža iz orehov. In to kar se je zgodilo, to je blo. In to kar je blo, ne vem, kaj je blo. In to ko se je zgodilo, ne vem, kaj bi delal. Delal, bi kuhal, to bi za veveričko delal.

Deklica 2, posnetek 164

Kaj bo zrastle iz drevesa. Oreh je pojedla veverica. Tako je prišla. Orehi in je zrastle drevo. Veverica je odstranla oreha in strla ga je, da je zrastle v drevo. Potem je babica spekla potico in so jo pojedli. Ko so jo pojedli, so jo pojedli, ko so jo pojedli potico ...

Deklica 4, posnetek 165

Nik zna spraviti v bližino, v svojo bližino veverico. Danes ji je prinesel lep oreh. Veverica bo razpolovila lupinico in bo pojedla jedrce. Če bo pa pozabila nanj, ga bo pa skrila, prihranila za kasneje in če pozabila na njega, bo iz njega zrastle majhna rastlinica. Hrano bo dobivala iz

oreha. Čez čas bodo zrastle listki in bo iz njih dobivala hrano. Čez čas bo zrastle to v drevo. Prvo so orehi prekriti z zeleno lupinico, potem pa se ta posuši, ta pade dol in se posuši. Pozabljene orehov bodo veseli veverica, ptiči, babica in še kdo. Na pozabljene in izgubljene pa bo iz njih zrastle novo drevo.

Deklica 6, posnetek 166

Ko je prišu en fantek, je dal veverici oreh. Babica ga je pa lušla. Če ga bo pozabila, bo pa iz tega raslo drevo, pa bo postala majhno drevesce. Ampak je ta prvo je rastlinica, pol je pa večja, in večja. Pol pa nastane drevo in so orehe veseli ptički, babice, dedi in pa vsi drugi.

Deklica 9, posnetek 167

Iz drevesa, iz lešnika bo zrasu dreves. Kmalu bo že zrastle, potem bojo gor lešniki in ko bojo dol padli, bomo jih lahko nabrali in potem bojo spet novi zrasli in potem ko bojo že gor posekali tte lešnike, bomo spet posadili.

Deček 4, posnetek 168

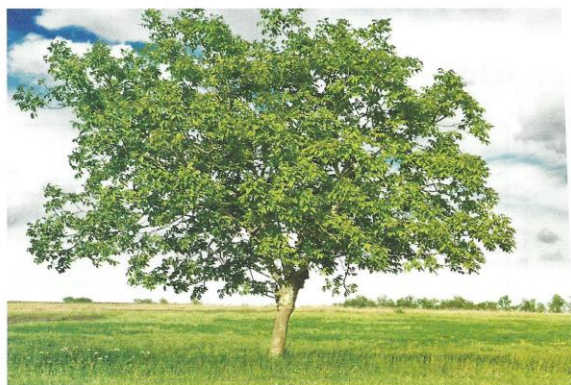
Sm js najdu želod in sem ga pomočil v vodo in pol sem ga dal v zemljo in sem ga zakopal, je nastala tk majhna rastlinica in pol velikansko drevo. Sam to sem si zapomnil. Oreha je pa veverica pojedla.

KAJ NASTANE ...

IZ OREHA

Nik zna zvabiti veverico v svojo bližino. Danes ji je prinesel orehe. Babica jih je trla, ker bo spekla potico. Kaj pa bo veverica naredila z orehom? Z močnimi zobmi bo razpolovila lupino in pojedla jedrce. Morda pa bo oreh skrila za kdaj pozneje. In če bo pozabila nanj? O, tudi dobro. Potem bo iz oreha zraslo drevo! Najprej bo vzkliła drobčna rastlinica. Hrano bo dobila iz jedrca. Ko bodo zrasli zeleni listki, bo hrana nastajala v njih. Počasi bo zraslo drevo. Na njem bodo vsako leto znova dozoreli orehi. Najprej bodo zavarovani z zeleno lupino. Kasneje bo lupina počila in se posušila. Orehov bodo veseli ptiči, veverice, babica, ti in kdo še? Iz skritih in pozabljenih bodo spomladi vzkliła nova drevesca.

36 cicido

Pripravila: Jelka Pogačnik
Fotografije: Shutterstock

JEDRCE

IZJAVA O AVTORSTVU

Podpisana Melita Jelen, rojena 19. 2. 1986, študentka enopredmetnega študija Slovenski jezik s književnostjo na Filozofski fakulteti Univerze v Ljubljani, izjavljam, da je diplomsko delo z naslovom Pripovedovanje umetnostnega in neumetnostnega besedila pri pet- in šestletnikih moje avtorsko delo in da so vsa mesta v besedilu, ki citirajo drugo delo, jasno navedena.